

کتابنامه نخج البلاغه

نوشته : رضا استادی

کنگره هزاره نهج البلاغه

دیسبه ۱۳۰۰-۱۳۵۹

کتابخانه

کتابنامه نهج البلاغه

نوشتہ: رضا استادی

بنیاد نهج البلاغه

شبكة كتب الشيعة

shiabooks.net

رابطہ بدیل < mktba.net

- کتابخانهٔ نهج البلاغه
- نویسنده: رضا استادی
- ناشر: بنیاد نهج البلاغه
- چاپ اول: مهرماه ۱۳۵۹
- تیراژ: ده هزار نسخه
- چاپ و صحافی: شرکت افست «سهامی عام»

بسم الله الرحمن الرحيم

سخن بنیاد

هزارمین سال تألیف کتاب پرارج «نهج البلاغه» که بحق آنرا «اخ القرآن» نامیده‌اند، فرصت مناسبی برای شناخت وسیع و عمیق این منشور آسمانی است که ابعاد گسترده آن در یک نظام علمی، و در مجتمعی از اندیشمندان متخصص مطرح شود و آنگاه در معرض افکار جویندگان علم و فضیلت قرار گیرد تا از این رهگذر، انسان نیازمند امروز با معارف والای مکتب اسلام و تشیع علوی آشنا شده و آنرا برنامه زندگی خویش قرار دهد.

بنیاد نهج البلاغه افتخار دارد که با یاری خداوند متعال و به‌مهمت عالمان آگاه و مخلص، کنگره‌یی بمناسبت هزاره نهج البلاغه در دانشگاه تهران برگزار نماید و از شخصیت‌های علمی اسلامی ایران و دیگر کشورها دعوت بعمل آورده تا در پیرامون این کتاب نفیس و محتویات گرانقدر آن، تحقیقات و تتبعات خود را عرضه کنند، باشد که این مجتمع بزرگ علمی، گامی در جهت صدور انقلاب اسلامی ایران و فرهنگ غنی و سازنده، آن و معرفی دایرة المعارف علوی گردد.

در این مهم، گروهی از دانشمندان ما را یاری کرده و همفکری و همکاری نموده‌اند که از همگان سپاسمند و اجر زحماتشان را از خداوند سبحان خواستاریم. برادرمان حجة الاسلام آقای استادی که بحق یکی از کتابشناسان معاصر هستند رساله حاضر را تهیه و در اختیار کنگره گذارده‌اند.

در این رساله اسامی بیش از ۳۰۰ کتاب که در پیرامون نهج البلاغه نوشته شده گردآمده است که اهل مطالعه و تحقیق می‌توانند از آن بهره‌ وافی ببرند، دوام توفیقات ایشان را از خداوند متعال خواستاریم.

دبیر کنگره هزاره نهج البلاغه

۵۹/۵/۱۲

بسم الله الرحمن الرحيم

«پیش گفتار»

فهرستی که از نظر شما میگذرد شامل قسمت عمده کتابها و رساله‌هایی است که پیرامون نهج البلاغه یا بخشی از آن در طول ده قرن به زبانهای عربی، فارسی، ترکی، اردو، فرانسه، انگلیسی و غیره نگاشته شده است.

منظور از تهیه این فهرست، فقط ذکر نام و برخی از خصوصیات کتابها بوده است و کتابشناسی و نسخه‌شناسی دقیق و فنی آنها نیاز به وقت بیشتر و فرصت دیگر دارد.

کتابهایی که در این فهرست یاد شده تحت این عنوانها است.

ترجمه نهج البلاغه یا بخشی از آن

شرح نهج البلاغه یا بخشی از آن

منتخب نهج البلاغه

مستدرک نهج البلاغه

مدارک نهج البلاغه

فهرست نهج البلاغه

***

چند یادآوری

- ۱ - کتابهای فراوان که پیرامون خطبه‌ها، نامه‌ها و کلمات قصار علی علیه السلام مأخوذ از غیر نهج البلاغه نگاشته شده، در این فهرست نیامده است زیرا منظور این بوده کتابهایی یاد شود که پیرامون نهج البلاغه یا بخشی از آن باشد.
- ۲ - هر کجا که تاریخ درگذشت مؤلف یاد نشده از دانشمندان سده چهاردهم میباید.
- ۳ - در این فهرست گاهی «شرح» «ترجمه» «حاشیه» تعلیقه باهم مخلوط شده است یعنی ممکن است در برخی موارد از هر کدام دیگری خواسته شده باشد.
- ۴ - واضح است که این قبیل فهرست‌ها نمیتواند خالی از اشتباه باشد از اینرو نویسنده تقاضا دارد موارد اشتباه را با وی در میان بگذارید تا در چاپ دوم اصلاح شود.
- ۵ - نویسنده امیدوار است پس از برگزارشدن هزاره نهج البلاغه و عرضه شدن تحقیقات، مقالات، رساله‌ها و کتابهایی پیرامون نهج البلاغه بتواند این نوشته را تکمیل و دسته‌بندی کرده و به صورت فنی با فهرست‌های گوناگون لازم منتشر سازد.

رمضان ۱۴۰۰

وهوالموفق

مرداد ۱۳۵۹

۱ - آداب الملوك = شرح عهد مالک اشتر. فارسی.
از نظام العلماء میرزا رفیع الدین طباطبائی تبریزی در گذشته ۱۳۲۶ قمری در سال
۱۳۲۰ ق در ۳۲۳ صفحه چاپ شده است.
ذریعه ۲۹/۱ و ۲۷۴/۱۳ و ۱۲۶/۱۳ - فهرست مشار ۲۳/۱.

۲ - الاراء الاجتماعیه فی نهج البلاغه. عربی.
از عبدالوهاب حمود در مجله رساله الاسلام دارالتقريب مصر شماره سوم سال
سوم در ۶ صفحه چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۶۳/۱.

۳ - آئين جهاندارى = ترجمه عهد مالک و چند نامه ديگر از نهج البلاغه.
از محمد علی انصاری قمی مؤلف نهج البلاغه منظوم در سال ۱۳۸۵ چاپ شده
است.

۴ - آئينه پرهيزكاران = شرح خطبه همام. فارسی.
از سيد ابراهيم علوی خونی. در سال ۱۳۴۱ ش در ۳۴۷ صفحه وزیری چاپ
شده است.
فهرست مشار ۹۰/۱.

۵ - ابلاغ البلاغه = ابلغ البلاغه فی شرح نهج البلاغه. فارسی.
از شيخ محمد جعفر دادخواه شیرازی در سال ۱۳۲۹ ش در دو جلد ۲۴۳ صفحه
چاپ شده است.
فهرست مشار چاپ اول ۴۱/۱. چاپ دوم ۹۸/۱.

۶ - ابواب حکمت = ترجمه کلمات قصار اميرالمؤمنين. فارسی.
احتمال می‌رود کلمات قصار نهج البلاغه منظور باشد و یا شامل آنها باشد.

از کمال الدوله محمدحسن میرزا قاجار (میرینجه) در سال ۱۳۱۹ ق در ۹۹ صفحه رقعی چاپ شده است.
فهرست مشار ۱۰۲/۱.

۷ - آثاره‌ای از دانش = شرح خطبه اول نهج البلاغه. فارسی.
از سیدعلی میریحیی. در سال ۱۳۹۶ چاپ شده است.

۸ - اخبار غیبیه امیرالمؤمنین. فارسی
از شیخ ذبیح‌اله محلاتی در سال ۱۳۳۵ ش در ۴۷۵ صفحه رقعی چاپ شده است.
فهرست مشار ۱۲۹/۱.

۹ - اخلاق مذهبی یا کلمات قصار علوی. فارسی
از شیخ محمدعلی بن حسن کاتوزیان. در سال ۱۳۳۰ قمری چاپ شده است.
فهرست مشار ۱۳۸/۱.

۱۰ - الاخلاق المرضیه فی شرح خطبة الوصیه (نامه ۳۱ نهج البلاغه).
ذریعه ۱۰۵/۲۵.

۱۱ - الأخلاق النفسیه فی شرح خطبة الوصیه
ذریعه ۲۲۵/۱۳ و ۱۲۹/۱۴ و ۱۰۵/۲۵.

۱۲ - ادب الأمام علی و نهج البلاغه. عربی.
از حسین بستانه. در مجله اعتدال نجف شماره چهارم سال چهارم چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۵۹/۱.

۱۳ - ارشاد المؤمنین الی معرفة نهج البلاغة المبین

از یحیی بن ابراهیم حجافی در گذشته ۱۱۰۳. نسخه آن مورخ ۱۲۶۲ در ۴۲۶ برگ در صنعا موجود است.
مصادر نهج البلاغة ۲۴۱/۱.

۱۴ - اساس السياسة فی تأسيس الرياسة

در آغاز این کتاب عهد مالک اشتر شرح شده است. از محمد بن اسمعیل کجوری طهرانی ملقب به سلطان المتکلمین در گذشته ۱۳۵۳ ق. نسخه آن نزد فرزند ملک المتکلمین موجود است.
ذریعه ۷/۲ و ۳۷۳/۱۳ و ۱۴۶/۱۴.

۱۵ - الأسس التربوية فی شرح الوصية. عربی.

از سید حسن قبانچی (از معاصرین)
مصادر نهج البلاغة ۳۱۲/۳.

۱۶ - استناد نهج البلاغة. انگلیسی.

رساله‌ای است در بیان مدارک نهج البلاغة از امتیاز علی‌خان عرشی هندی (از معاصرین) نگاه کنید به مقدمه استناد و نهج البلاغة چاپ تهران.

۱۷ - استناد نهج البلاغة. عربی.

ترجمه کتاب قبلی است از عامر انصاری چاپ دوم آن در ۱۳۹۳ در ۸۸ صفحه وزیری انجام شده است.

۱۸ - الأشاعه = ترجمه نهج البلاغة. اردو.

از سید اولاد حسن بن محمد حسن امروہوی در گذشته ۱۳۳۸ ق.
ذریعه ۱۴۴/۴ و ۱۱۶/۱۴.

۱۹ - اعلام نهج البلاغه. عربی.

شرح کوتاهی است بر نهج البلاغه از علی بن ناصر که از دانشمندان معاصر با سید رضی مؤلف نهج البلاغه بوده است. نسخه آن در هند نزد مؤلف «کشف الحجب والاستار» بوده است.

ذریعه ۲/۲۴۰ و ۱۴۰/۱۴.

۲۰ - التقاط الدرر النخب = منتخب شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید. عربی. از محمد بن قنبر کور علی مدنی کاظمی. تاریخ پایان ۱۲۸۳ نسخه آن در کتابخانه سید حسن صدر در کاظمین بوده است.

ذریعه ۲/۸۷ و ۱۴۶/۱۴ و ۴۱۴/۲۲.

۲۱ - الألفاظ القرآنیة فی نهج البلاغه. عربی.

از سید محمد جعفر حکیم. در مجله «النجم» چاپ شده است. مصادر نهج البلاغه ۲۶۵/۱.

۲۲ - الهام از گفتار علی (ع). فارسی.

از محمد تقی حکیم در سال ۱۳۵۳ ش در ۲۳۶ صفحه رقعی چاپ شده است. کتاب شناسی ملی ایران زمستان ۱۳۵۳ ص ۵۸۲.

۲۳ - الأمانة فی اثبات الإمامة بما استخرجه من خطب نهج البلاغه. عربی.

از ملا محمد صالح روغنی قزوینی از دانشمندان سده یازدهم نسخه اصل آنرا صاحب ذریعه در کربلا در حدود ۲۵۰ صفحه نزد سید هادی حائری خراسانی دیده است.

ذریعه ۲/۳۲۷.

۲۴ - الأمثال العلوية. عربی.

از شیخ محمد غروی قزوینی (فعلاً در قم هستند) که کتابهای از قبیل الامثال النبویه و غیره دارند توفیق ایشانرا در نشر این کتابها از خداوند منان خواستارم.

۲۵ - الأمثال فی نهج البلاغه. عربی.

از شیخ عبدالهادی الفضلی. در مجله «رسالة الاسلام» نشریه دانشکده اصول دین بغداد چاپ شده است.

مصادر نهج البلاغه ۲۶۵/۱.

۲۶ - انوار الفصاحة فی شرح نهج البلاغه. عربی.

از ملا نظام‌الدین علی بن حسن گیلانی. تاریخ تألیف ۱۰۳۶ نسخه دارای ۲۴۴ برگ آن در کتابخانه مرکزی دانشگاه موجود است. ^{۱۱}
ذریعه ۴۳۶/۲ و ۱۳۶/۱۴ - فهرست دانشگاه ۵/۲.

۲۷ - بحثی کوتاه پیرامون نهج البلاغه و مدارک آن. فارسی.

از نگارنده این سطور رضا استادی در ۱۴۴ صفحه رقمی در ۱۳۹۶ ق چاپ شده است.

۲۸ - بخشی از زیباییهای نهج البلاغه. فارسی.

ترجمه روائع نهج البلاغه جرج جرداق مسیحی است از محمدرضا انصاری قمی در سال ۱۳۵۵ ش چاپ شده است.

۲۹ - بررسی نهج البلاغه و اسناد آن. فارسی.

از سیدجواد مصطفوی مؤلف «الکاشف عن الفاظ نهج البلاغه و شروحها» سه بار چاپ شده است.

۳۰ - برگزیده سخنان علی علیه السلام از نهج البلاغه. فارسی.
از جواد فاضل در گذشته ۱۳۴۰ شمسی. در سال ۱۳۳۴ ش در ۱۹۶ صفحه جیبی
چاپ سوم آن انجام شده است.
فهرست مشار ۴۸۷/۱.

۳۱ - بشریت در مکتب اسلام = سخنان اجتماعی علی (ع) از نهج البلاغه. فارسی.
از محمد مقیمی. در سال ۱۳۵۶ در ۲۰۰ صفحه چاپ شده است.
کتاب‌شناسی ملی بهار و تابستان ۱۳۵۶ ص ۹۱.

۳۲ - بلاغ المنهج فی شرح نهج البلاغه و بیان مصادره. عربی.
از سید هبت‌الدین شهرستانی در گذشته ۱۳۸۴ تألیف دیگر مؤلف بنام «ماهو
نهج البلاغه» از این کتاب استخراج شده است و اصل کتاب ناتمام مانده است.
ذریعه ۱۴۲/۳ و ۱۳۷/۱۴.

۳۳ - بهجة الحقائق فی شرح نهج البلاغه. عربی.
از سید علاء‌الدین محمد بن امیرشاه گلستانه اصفهانی در گذشته. ۱۱۰. بحثی از
آن در حاشیه نهج البلاغه چاپ تبریز مورخ ۱۲۶۷ چاپ شده و نسخه کامل آن در نجف
در کتابخانه مدرسه ایت... بروجدی موجود است.
ذریعه ۱۶۱/۳ و ۱۴۵/۱۴ - فهرست دانشگاه ۳۳/۲.

۳۴ - بهج الصبغة فی شرح نهج البلاغه. عربی.
در چهارده جلد چاپ شده است از حاج شیخ محمد تقی ششتی مؤلف
(قاموس الرجال) مقیم شوشتر.

۳۵ - بهجة المناهج = تلخیص شرح نهج البلاغه کیدری. عربی.
از حسن بن محمد سبزواری بیهقی.

مصادر نهج البلاغه ۱/ ۲۴۸ - تأسيس الشيعة ص ۴۱۷ و نگاه كنيد به ذريعه ۱۶۳/۳ و ۴۶/۱۹ و ۳۴۹/۲۲. در اين سه مورد بهجة المناهج ضبط شده و شرح نهج البلاغه نيست و همين بايد درست باشد.

۳۶ - بيعة الاناخم = ترجمه و شرح عهد مالك اشتر. فارسي.
از علي بن ميرزا احمد (سده سيزدهم) تاريخ تأليف ۱۲۳۵ نسخه خطي آن در ۴۱۴ برگ در فهرست منزوي معرفي شده.
فهرست منزوي ۱۵۵۱.

۳۷ - برتوي از انوار نهج البلاغه. فارسي.
شرح خطبه اول نهج البلاغه است از سيد محمد علي صادقي در سال ۱۳۵۷ ش در اصفهان در ۱۳۴ صفحه چاپ شده است.

۳۸ - پژوهشي پيرامون نهج البلاغه. فارسي.
از علي موحدي ساوجي از انتشارات بنياد نهج البلاغه.

۳۹ - پژوهشي در اسناد و مدارك نهج البلاغه. فارسي.
از سيد محمد مهدي جعفري در سال ۱۳۵۶ ش چاپ شده است.

۴۰ - تحفه سليمانيه = ترجمه و شرح عهد مالك اشتر. فارسي.
از سيد ماجدين محمد حسين بحراني (سده يازدهم) در سال ۱۳۰۱ ق در ۳۰۴ صفحه جيبى چاپ شده است.
ذريعه ۳/ ۴۴۱ و ۱۳/ ۳۷۴ و ۱۴/ ۱۴۴.
فهرست مشار ۸۰/۱.

۴۱ - تحفة العابدین مواعظ مقتبسه از نهج البلاغه. عربي.

از سید مهدی بن سید صالح حکیم در گذشته ۱۳۱۲.
مصادر نهج البلاغه ۲۵۶/۱.

۴۲ - تحفه علویه سلیمانیه = شرح و ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.
مؤلف در سال ۱۱۰۱ به نگارش آن اشتغال داشته و غیر از تحفه سلیمانیه چاپ
شده است. نسخه خطی آن در ۲۰۷ برگ در کتابخانه مدرسه فیضیه قم موجود است.
فهرست کتابخانه مدرسه فیضیه قم (استادی) ۲۲/۳.

۴۳ - التحفة العلیة فی شرح نهج البلاغه الحیدریه. عربی.
از سید اقصاح الدین محمد بن حبیب اله نیای خلیفه سلطان در ۸۸۱ تألیف آن به
پایان رسیده است. مؤلف ذریعه نسخه آنرا نزد سید حسین همدانی نجفی دیده است.
ذریعه ۴۵۵/۳ و ۲۳۸/۲۳ اعیان الشیعه ۳۲۹/۴۳.

۴۴ - تحفة الملوک = ترجمه عهد مالک اشتر.
ذریعه ۱۱۸/۴ فهرست کتابخانه دانشگاه ۱۸/۲.

۴۵ - تحفة الولی = ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.
از محمد حسین بن احمد بن محمد بن سمیع یزدی. تاریخ تألیف ۱۲۲۷ در مشهد
نسخه آنرا صاحب ذریعه در یکی از کتابخانه‌های کربلا دیده است.
ذریعه ۴۸۰/۳.

۴۶ - التذییل علی (ع) نهج البلاغه. عربی.
از عبداله بن اسماعیل بن احمد حلبی.
شرح ابن ابی الحدید ۲۲۵/۱۸.

۴۷ - ترجمه بخشی از نهج البلاغه. فارسی.

مؤلف شناخته نشده. از کتاب ناسخ التواریخ استخراج شده است. نسخه آن در کتابخانه آستان قدس است.

ذریعه ۱۱۷/۱۴ - فهرست کتابخانه آستان قدس رضوی ۵۰/۵.

۴۸ - ترجمه خطب نهج البلاغه - فارسی.

از سید میرزا جهانگیرخان «ناظم الملک ضیائی» بن محب علی حسینی مرندی درگذشته ۱۳۵۲ و مؤلف سیاست نامه و نظم وصایا امیرالمومنین. ذریعه ۹۹/۴ و ۶۳۳/۹ و ۲۷۳/۱۲.

۴۹ - ترجمه خطبه شقشقیه. فارسی.

از علی انصاری. در سال ۱۳۵۴ ش در ۱۴ صفحه چاپ شده است. کتاب شناسی ملی تابستان ۱۳۵۴ ص ۲۶۷.

۵۰ - ترجمه خطبه شقشقیه به نظم = قصیده در ترجمه....

از سید محمدتقی بن امیر محمد مؤمن حسینی قزوین درگذشته ۱۲۷۰. نسخه خطی آنرا صاحب ذریعه در کتابخانه مدرسه بادکوبی در کربلا دیده. ذریعه ۱۲۴/۱۷.

۵۱ - ترجمه خطبه شقشقیه. فارسی.

مترجم و نام کتاب ناشناخته. نسخه آن در کتابخانه آستان قدس موجود است. ذریعه ۹۹/۴.

۵۲ - ترجمه شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید. فارسی.

از شمس الدین محمد بن مراد تاریخ تألیف ۱۰۱۳ نسخه اصل آن در کتابخانه محتشم سلطنه اسفندیاری در تهران است. ذریعه ۱۰۹/۴ و ۱۲۷/۱۴ - فهرست کتابخانه ملی ۳۶۰/۴.

۵۳ - ترجمه شرح ابن ابی الحديد. فارسی.

از شمس الدین محمد خطیب. در زمان شاه سلیمان صفوی (۱۱۰۵) تألیف شده است و صاحب ریاض العلماء نسخه آنرا دیده است و به احتمال قوی با کتاب شماره ۵۲ یکی است.

ذریعه ۱۰۹/۴ و ۱۲۸/۱۴ وقایع الایام الصیام ۳۶۳.

۵۴ - ترجمه شرح ابن ابی الحديد. فرانسه.

یکی از معاصرین مشغول ترجمه و چاپ آن است. نگارنده این مطلب را آقای عبدالحسین معزّی شنیده است.

۵۵ - ترجمه شرح ابن میثم بر نهج البلاغه. فارسی.

از عزالدین آملی. تاریخ تألیف ۹۴۴.

ذریعه ۱۳۵/۱۴. به فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه ۱۵۲/۲ مراجعه شود. در آنجا این کتاب شرحی مستقل دانسته شده است.

۵۶ - ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

مترجم ناشناخته (سده ۱۰ و ۱۱)

فهرست منزوی ۱۵۷۴ و نیز به فهرست کتابخانه دانشگاه ۱۹/۲ مراجعه شود.

۵۷ - ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از سید صادق حسینی (سده سیزدهم)

فهرست کتابخانه مدرسه فیضیه (استادی) ۳۴/۳.

۵۸ - ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از صادق بن علی حسینی معاصر ناصرالدین شاه قاجار شاید با کتاب پیش یکی باشد.

فهرست منزوی ۱۵۷۳ فهرست فیضیه قم ۳۴/۲.

۵۹ - ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از میرزا آقاخان عبدالحسین بن عبدالرحیم بردسیری کرمانی مقتول در ۱۳۱۴ ق در تهران چاپ شده است.

فهرست مشار ۸۷۰/۱

۶۰ - ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از عبدالواسع توفی (سده دوازدهم) نسخه سده دوازدهم در کتابخانه مجلس موجود است.

فهرست منزوی ۱۵۷۳ - فهرست کتابخانه مجلس ۱۵/۶.

۶۱ - ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از علیرضا (سده یازدهم) شاید میرزا علی رضا تجلی باشد.

فهرست منزوی ۱۵۷۳ - فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه ۱۲۱۴/۹.

۶۲ - ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از محمد ابراهیم نواب بدایع نگار در گذشته ۱۲۹۹ این ترجمه در ۱۲۷۳ نگاشته و در ۱۲۸۶ چاپ شده است.

ذریعه ۱۱۸/۴ و ۱۱۳/۱۴ - فهرست منزوی ۱۵۷۳ - فهرست مشار ۸۷۰/۱.

۶۳ - ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از محمد ابراهیم نواب در فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه دو ترجمه از بدایع نگار یاد شده و گفته شده نسخه یکی در کتابخانه آستان قدس رضوی و نسخه دیگر در کتابخانه مجلس است.

فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه ۱۸/۲.

۶۴ — ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از محمد باقر بن اسماعیل خاتون آبادی. تاریخ انجام ترجمه حدود ۱۱۱۵ ق نسخه مورخ ۱۱۱۵ در کتابخانه ملی موجود است. فهرست کتابخانه ملی ۳۹۹/۶.

۶۵ — ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از محمد صادق مروزی وقایع نگار (سده سیزدهم) نسخه آن در کتابخانه ملک موجود است. فهرست منزوی ۱۵۷۳.

۶۶ — ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

از محمد بن مهدی بهشتی (سده سیزدهم) نسخه اصل آن شاید در کتابخانه ملی است. فهرست منزوی ۱۵۷۴ — فهرست کتابخانه ملی ۸/۲.

۶۷ — ترجمه عهد مالک اشتر. فارسی.

مترجم ناشناخته نسخه مورخ ۱۳۱۰ در کتابخانه ملی موجود است. فهرست کتابخانه ملی ۲۰۹/۲.

۶۸ — ترجمه کلمات قصار امیرمؤمنان. فارسی و فرانسه.

ترجمه ۵۴۰ یا ۷۰۰ کلمه از کلمات قصار علی (ع) است که قسمتی از آن از نهج البلاغه گرفته شده است. از میرزا احمد سپهر مسوّرخ الدوله مستولد ۱۲۶۹ ش در ۱۳۱۲ و ۱۳۱۸ ش در ۱۰۶ صفحه رقعی چاپ شده است.

ذریعه ۱۳۰/۴ و ۱۱۶/۱۴ فهرست دانشگاه ۱۴۰/۲ — فهرست مشار ۸۷۵/۱ مؤلفین مشار ۵۰۸/۱

۶۹ - ترجمه منتخب نهج البلاغه عرب باغی. فارسی.

از سیدابراهیم بن سیدمحمد حسین بروجردی در ۱۳۶۰ چاپ شده است.
ذریعه ۱۱۳/۱۴ و ۴۴۲/۲۲ و ۲۲۵/۲۳.

۷۰ - ترجمه نهج البلاغه. انگلیسی.

از نشریات مرکز بررسیهای اسلامی قم.

۷۱ - ترجمه نهج البلاغه. انگلیسی.

از نشریات کتابخانه مدرسه چهلستون مسجد جامع تهران.

۷۲ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

از اسداله مبشری چند جلد آن چاپ شده و بقیه در دست چاپ است.

۷۳ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

از سیدحبیب‌الله خوئی مؤلف منهاج البراعة فی شرح نهج البلاغه. متوفای ۱۳۲۴
این ترجمه با منهاج البراعة چاپ شده.
ذریعه ۱۴۵/۴ و ۱۲۲/۱۴ و ۱۵۷/۲۳ نقباء البشر ۳۶۲/۱.

۷۴ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

از حسین بن شرف‌الدین اردبیلی معاصر شاه اسمعیل صفوی. در سال ۱۳۵۵ ق با
نهج البلاغه چاپ شده است.
فهرست مشار ۸۸۳/۱.

۷۵ - ترجمه نهج البلاغه. اردو.

از سید ظفر مهدی بن سید وارث حسین جاسبی در هند در دو جزوه چاپ شده
است.

ذریعه ۱۴۴/۴ و ۱۳۰/۱۴.

۷۶ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

از نظام الدین علی بن حسن گیلانی. تاریخ پایان ۱۰۳۶ نسخه آن در کتابخانه مولوی حسن هندی در کربلا بوده است.
ذریعه ۴۳۶/۲ و ۱۳۶/۱۴.

۷۷ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

از سیدعلینقی فیض الاسلام. تاریخ پایان ۱۳۶۷ و در همان سال چاپ اول آن انجام شده است.
ذریعه ۱۲۴/۱۴ فهرست مشاء ۸۸۳/۱.

۷۸ - ترجمه نهج البلاغه. گجراتی.

از مولوی غلامعلی بن اسمعیل بهاونگری هندی متوفای حدود ۱۳۶۷ جزء اول آن در ۲۰۰ صفحه چاپ شده است.
ذریعه ۱۴۶/۴ و ۱۴۲/۱۴ و ۴۱۴/۲۴.

۷۹ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

از محمد بن نصراله خوئی. نسخه اصل آن در کتابخانه مرکزی دانشگاه است.
فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه ۲۵۳۷/۱۲.

۸۰ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

مترجم ناشناخته. شاید از سده یازدهم باشد نسخه سده سیزدهم آن در کتابخانه مجلس است.
فهرست کتابخانه مجلس ۱۷/۶.

۸۱ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

مترجم ناشناخته. نسخه مورخ ۸۹۱ آن در کتابخانه آیت الله مرعشی قم موجود است.

فهرست کتابخانه مرعشی ۲۶/۳.

۸۲ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

مترجم ناشناخته نسخه آن به تحریر ملاعبداله بن حسین در ۹۷۳ در کتابخانه آستان قدس رضوی موجود است و شاید ترجمه از کاتب نسخه باشد.
ذریعه ۱۱۸/۱۴ - فهرست آستان قدس رضوی ۲۰۰/۵.

۸۳ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

مترجم ناشناخته. نسخه آن به تحریر حمزه بن میر هلال حسینی در ۸۸۲ در کتابخانه وزیری یزد موجود است.
فهرست کتابخانه وزیری ۱۵۲/۱.

۸۴ - ترجمه نهج البلاغه. فارسی.

ناشناخته نسخه آن مورخ ۱۱۱۴ در کتابخانه وزیری یزد است.
فهرست کتابخانه وزیری ۱۸۵/۵.

۸۵ - ترجمه و تفسیر نهج البلاغه. فارسی.

از محمدتقی جعفری تبریزی. چند جلد آن چاپ شده است.

۸۶ - ترجمه و شرح بخشی از نهج البلاغه = ترجمه کلمات علی (ع). فارسی.

از صائن الدین علی بن محمد بن افضل الدین محمد ترکه در گذشته ۸۳۰ یا ۸۳۵ یا ۸۳۶.

ذریعه ۵۷۱/۹ و ۱۴۰/۱۴.

۸۷ - ترجمه و شرح و بخشی از نهج البلاغه. فارسی.

از میرزا محمدتقی سپهر در گذشته ۱۲۹۷. در جلد امیرالمؤمنین ناسخ التواریخ
درج شده و چاپ شده است.
ذریعه ۱۱۹/۱۴.

۸۸ - ترجمه و شرح خطبه شقشقیه. فارسی و عربی.
از مفتی سیدمحمد عباس شوشتری در گذشته ۱۳۰۶ در ۱۲۸۷ ق در هند چاپ
شده است..
ذریعه ۹۹/۴ و ۲۱۴/۱۳ و ۱۳۰/۱۴ - فهرست مشار ۲/۱۱۷.

۸۹ - ترجمه و شرح خطبه شقشقیه. فارسی.
از ابراهیم بن محمدحسن گرکانی. نسخه سده سیزدهم آن در کتابخانه مرکزی
دانشگاه موجود است.
فهرست کتابخانه دانشگاه ۱۱/۲۱۹۸.

۹۰ - ترجمه و شرح عهد مالک اشتر. فارسی.
از شیخ محمدهادی بن محمد حسین بیرجندی تاریخ تألیف ۱۳۲۳ ق در ۱۳۱۵
ش در ۱۶۰ صفحه چاپ شده است.
ذریعه ۱۱۹/۴ و ۳۷۵/۱۲ و ۱۵۲/۱۴ - فهرست مشار ۱/۸۷۰.

۹۱ - ترجمه و شرح نهج البلاغه. فارسی.
از میرزا محمدباقر نواب لاهیجی اصفهانی تاریخ تألیف ۱۳۲۵-۱۳۲۶ در سال
۱۳۱۷ چاپ شده است.
ذریعه ۱۴۴/۴ و ۱۱۶/۱۴.

۹۲ - ترجمه و شرح نهج البلاغه. فارسی.
از محمدعلی انصاری قمی گویا در شش جلد چاپ شده است.

۹۳ - ترجمه و شرح نهج البلاغه. فارسی.

از محمود حسینی. شاید همان سید محمود طالقانی باشد در ۱۳۵۶ در ۱۹۷ صفحه چاپ شده است.

کتاب‌شناسی ملی بهار و تابستان ۱۳۵۶ ص ۸۹.

۹۴ - ترجمه و شرح نهج البلاغه. فارسی.

از سید محمود طالقانی در گذشته ۱۳۹۹. جلد اول آن در ۱۹۷ صفحه در ۱۳۲۶ ش چاپ شده است.

فهرست مشار ۳۳۳۱/۲.

۹۵ - ترجمه و شرح نهج البلاغه.

زیر نظر ناصر مکارم شیرازی در دو جلد چاپ شده است.

۹۶ - ترجمه وصیت‌نامه امیرالمؤمنین (ع). فارسی.

از عبدالمهدی بن ابی تراب حسینی نفیسی. در سال ۱۲۶۷ ق چاپ شده و گویا ترجمه وصیت حضرت به فرزندش امام حسن (نامه ۳۱ نهج البلاغه) باشد.

فهرست مشار ۸۸۴/۱.

۹۷ - تعلیقات علی نهج البلاغه. عربی.

مؤلف؟ نسخه آن مورخ ۱۱۰۳ در بغداد موجود است.

مصادر نهج البلاغه ۱۹۵/۱ و ۲۲۹.

۹۸ - تفسیر خطبه ششقیه = شرح خطبه ششقیه. عربی.

از سیدمرتضی در گذشته ۴۳۶.

ذریعه ۳۴۸/۴ و ۲۱۴/۱۳ و ۱۳۷/۱۴ و ۱۴۷ اعیان الشیعه ۱۹۵/۴۱.

۹۹ - التفسير في نهج البلاغه. عربى.

از كاسد زيدى «در مجله رساله الاسلام» بغداد شماره سوم و چهارم سال پنجم چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۶۵/۱.

۱۰۰ - تقويم الأولاد و مداواة العمد. عربى.

شرح خطبه ۳۲۳ نهج البلاغه است (لله بلاد فلان) از سبط حسن بن وارث حسين جاسى لکهنوى درگذشته ۱۳۵۴ ق. در هند در ۷۸ صفحه چاپ شده است.
ذريعه ۳۹۵/۴ و ۱۲۶/۱۴.

۱۰۱ - التكملة = منتخب نهج البلاغه. عربى.

از سيد محمدعلى شاه عبدالعظيمى درگذشته ۱۳۳۴ ق در ۱۳۳۰ ق در نجف چاپ شده است.
ذريعه ۴۰۹/۴ و ۱۴۰/۱۴ و ۴۴۲/۲۲ - فهرست مشار ۲۱۳.

۱۰۲ - تنبيه العباد = شرح خطبه همام.

از شيخ محمدجواد بن محمدعلى بن جعفر تسترى. درگذشته ۱۳۲۵. نسخه آن نزد مؤلف قاموس الرجال در تستر است.
ذريعه ۴۴۴/۴ و ۲۰۷/۷ و ۲۲۵/۱۳ و ۱۲۰/۱۴.

۱۰۳ - تنبيه الغافلين. فارسى.

ترجمه و شرح نهج البلاغه است از ملافتح اله كاشانى درگذشته ۹۸۸. چاپ سوم آن در سال ۱۳۱۳ ق انجام شده.
ذريعه ۱۴۵/۴ و ۴۴۷ و ۱۴۳/۱۴ فهرست مشار ۹۵۷/۱.

۱۰۴ - التوضيحات التحقيقية فى شرح الخطبة الشقشقية.

از سیدعلی اکبر بن سیدمحمد بن سید دلدارعلی درگذشته ۱۳۲۶.
ذریعه ۴/۴۹۹ و ۱۳/۲۱۴ و ۱۴/۱۴۱.

۱۰۵ - حاشیه طرائف الحکمه. عربی.

طرائف الحکمه = منتخبی است از نهج البلاغه. متن و حاشیه از میرمحمدتقی بن میرمحمد مؤمن قزوینی درگذشته در ۱۲۷۰ نسخه آنرا صاحب ذریعه در نجف دیده است.
ذریعه ۶/۱۴۷ و ۱۵/۱۵۵.

۱۰۶ - حدائق الحقائق = الأصباح فی شرح نهج البلاغه. عربی.

از ابوالحسن محمدبن حسین بیهقی نیشابوری معروف به قطب الدین کیدری تاریخ تألیف: ۵۷۶ نسخه خطی آن در مدرسه فاضلیه مشهد و نیز نزد صاحب روضات بوده است.
ذریعه ۲/۱۱۸ و ۶/۲۸۵ و ۱۴/۱۴۶ و ۱۹/۴۶ و ۲۲/۳۴۹.

۱۰۷ - حدائق الحقایق فی شرح کلمات کلام الله الناطق. عربی.

از سید علاءالدین گلستانه درگذشته ۱۱۱۰ و مؤلف بهجت الحدائق که بیشتر یاد شده نسخه اصل آن در کتابخانه مرکزی دانشگاه است.
فهرست دانشگاه ۲/۳۳.

۱۰۸ - حل لغات نهج البلاغه.

از مولوی اعجاز حسین بدیوانی درگذشته ۱۳۵۰ ق.
ذریعه ۱۴/۱۱۶ - نقباء البشر ۱/۱۶۶.

۱۰۹ - خداوند سخن در نهج البلاغه با ما سخن میگوید. فارسی.

ترجمه و شرح وصیت امام (ع) به امام حسن (ع) و امام حسین (ع) (نامه ۷۴) و نامه امام به عثمان بن حنیف (نامه ۴۵) است از م شرمین چاپ شده است.

۱۱۰ - الخطب المنتخبة للاعياد و الجمعة. عربی و فارسی.

از حاج میراقابن کاظم زاهدی چاپ ۱۳۷۶ ق در تهران در ۲۲۵ صفحه رقعی.

فهرست مشار فارسی ۱۲۷۲/۱ فهرست مشار عربی ص ۳۳۲.

۱۱۱ - خورشید هدایت = نهج البلاغه منظوم. فارسی.

از عباس ایران دوست گوهری بروجردی. در تهران در ۲ جلد به سال ۱۳۴۴ ش چاپ شده است.

فهرست مشار ۱۳۰۸/۱.

۱۱۲ - دائرة المعارف علوم = شرح نهج البلاغه. فارسی.

از میرزا خلیل کمره‌ای. بخشی از آن چاپ شده است.

ذریعه ۱۲۶/۱۴ نقباء البشر ۷۰۴/۲.

۱۱۳ - دراسات فی نهج البلاغه. عربی.

از محمد مهدی شمس الدین عاملی در ۱۳۷۶ ق در نجف در ۲۰۲ صفحه رقعی

چاپ شده است از قرار مسموع همین مؤلف ۲ نوشتار دیگر که به نهج البلاغه مربوط است دارد که بزودی چاپ میشود.

فهرست مشار ۳۴۵.

۱۱۴ - درج اللئال ترجمه الف کلمات قصار امیرالمؤمنین. فارسی.

شاید کلمات قصار نهج البلاغه هم در آن باشد از مؤید الشعراء در گذشته در

۱۳۳۰ به سال ۱۳۲۸ در هند چاپ شده است.

فهرست مشار ۱۳۷۹/۱.

۱۱۵ - درنمین = شرح خطبه همام. فارسی.

از شیخ عبدالحسین بن شیخ محمد طاهر دزفولی در گذشته ۱۳۳۹ نسخه آن نزد
فرزند مؤلف مرحوم شیخ محمدعلی معزی دزفولی مؤلف کتاب تجدید الدوارس بوده
است.

ذریعه ۱۳۱/۱۴ شرح حال خاندان معزی ص ۳۳.

۱۱۶ - الدر رالصافیه = ترجمه برخی از کلمات قصار علی (ع). فارسی.
شاید کلمات قصار نهج البلاغه را داشته باشد. از ملا محمد کاظم بن محمد شفیع
هزار جریبی. نسخه اصلی آنرا صاحب ذریعه نزد شیخ محمد علی حائری مؤلف کتاب
خصائص الزهراء دیده است.
ذریعه ۱۲۷/۸.

۱۱۷ - در الکلم = ترجمه کلمات قصار امیرالمؤمنین. فارسی.
از سیدعلی اکبر برقی متخلص به کاشف و مؤلف کتابی دیگر در همین موضوع
به نام «روض المنی» در تهران چاپ شده.
فهرست مشار ۱۳۸۷/۱.

۱۱۸ - الدرۃ النجفیه فی شرح نهج البلاغه الحیدریه. عربی.
از حاج میرزا ابراهیم دنجلی خوئی که در ۱۳۲۵ یا ۱۳۲۶ ق شهید شده است.
تاریخ پایان تألیف: ۱۲۹۱. چند بار چاپ شده است.
ذریعه ۲۰۲/۷ و ۱۱۲/۸ و ۱۱۲/۱۴ - نقباء البشر ۱۳/۱ شهداء الفضیله ص ۳۴۲
فهرست مشار ۳۶۰ الفوائد الرضویه ۶/۱ - مصادر نهج البلاغه ۲۵۰/۱.

۱۱۹ - الدر النضید = العقد النضید/المستخرج من شرح ابن ابی الحدید. عربی.
از فخرالدین عبدالله بن المؤید بالله. نسخه آن مورخ ۱۰۸۰ در کتابخانه مجلس
موجود است.
ذریعه ۱۳۴/۱۳ و ۲۹۹/۱۵ و ۱۹۹/۳۰.

۱۲۰ - درس‌هایی از نهج البلاغه. فارسی.

از حسینعلی منتظری. بخشی از آن بزودی چاپ میشود.

۱۲۱ - درس‌هایی از نهج البلاغه. فارسی.

از حسین نوری همدانی. بخشی از آن با نامی مخصوص چاپ شده ولی نگارنده نام آنرا بخاطر ندارد.

۱۲۲ - درس‌هایی از نهج البلاغه. فارسی.

از محمدعلی گرامی قمی. بخشی از آن با نام ویژه‌ای چاپ شده نگارنده نام آنرا بخاطر ندارد.

۱۲۳ - درسی از نهج البلاغه. فارسی.

از حسن محمدی در تهران بسال ۱۳۵۵ چاپ شده است.

کتاب‌شناسی ملی پائیز و زمستان ۱۳۵۵ ص ۷۱.

۱۲۴ - دستور حکومت = شرح عهد مالک اشتر. فارسی.

از محمد حسین فروغی ذکاء الملک متوفای ۱۳۲۵ چاپ دوم آن در سال ۱۳۱۸

شمسی انجام شده است.

ذریعه ۱۲۵/۱۴ - فهرست مشار ۱۴۱۷/۱.

۱۲۵ - دستور حکمت = دستور حکمت = شرح عهد مالک اشتر. فارسی.

از میرزا محمدعلی خان فروغی.

ذریعه ۱۵۳/۸ و ۳۷۴/۱۳ - به فهرست مشار ۱۴۱۷/۱ مراجعه شود.

۱۲۶ - دستور حکمت = دستور حکومت = ترجمه و عهد مالک اشتر. فارسی.

از احمدبن حافظ عقیل کرمانی متخلص به ادیب در گذشته ۱۳۲۹. در سال

۱۳۲۱ ق چاپ شده است خطبه این کتاب از ذکاءالملک فروغی است.
ذریعه ۱۱۸/۴ و ۱۵۲/۸ و ۶۶۵/۹ و ۱۱۹/۱۲ و ۳۷۴/۱۳ و ۱۱۵/۱۴ به فهرست
مشار ۱۴۱۷/۱.

۱۲۷ - دستور حکومت = ترجمه عهد مالک اشتر. فرانسه.
از سرهنگ صادق‌یان در سال ۱۳۳۵ چاپ شده است.
ذریعه ۱۸۱/۱۶ - فهرست مشار ۱۴۱۸/۱.

۱۲۸ - دستور حکومت = ترجمه عهد مالک اشتر. انگلیسی.
از سید باقری. در سال ۱۳۳۵ ش چاپ شده است.
ذریعه ۱۸۱/۱۶ - فهرست مشار ۱۴۱۸/۱.

۱۲۹ - دستور حکومت. ترجمه و شرح عهد مالک اشتر. فارسی.
از شیخ محمد علی واعظ همت‌آبادی. چاپ شده است.
ذریعه ۱۵۳/۸ و ۳۷۴/۱۳ و ۴۰۴/۲۱.

۱۳۰ - دستور زندگانی = شرح وصیت امام به‌فرزندش امام حسن (ع). فارسی.
از غلامعلی بن محمد حسن رئیس یزدی در ۱۳۶۹ ق چاپ شده است.
ذریعه ۲۰۴/۲۵ - فهرست مشار ۱۴۲۵/۱.

۱۳۱ - الدلیل علی موضوعات نهج البلاغه.
کشف المطالب نهج البلاغه است از... انصاریان. اخیراً چاپ شده است.

۱۳۲ - الدبیاج المظییء فی شرح نهج البلاغه للرضی. عربی.
از امام المؤید بالله یحیی بن همزه متوفای ۷۴۹ نسخه آن در کتابخانه سماوی در
نجف بوده است.

ذریعه ۲۸۸/۸ و ۱۵۲/۱۴.

۱۳۳ - رابطه نهج البلاغه و قرآن = ارتباط نهج البلاغه و قرآن. فارسی.
از سید جواد مصطفوی مؤلف «الکاشف عن الفاظ نهج البلاغه» بزودی چاپ
میشود.

۱۳۴ - الراعی والرعية = شرح عهد مالک اشتر. عربی.
از توفیق فکیکی در سال ۱۳۵۸ ق در دو جلد در نجف چاپ شده است.
ذریعه ۵۹/۱۰ و ۳۷۴/۱۳ و ۱۲۰/۱۴ فهرست مشار ص ۴۰۰ و ۵۵۵.

۱۳۵ - رموز الأماره = شرح و ترجمه عهد مالک اشتر به نظم. فارسی.
از وقار شیرازی در گذشته ۱۲۹۸. در سال ۱۲۷۴ و ۱۳۳۱ ق چاپ شده و در
کتاب سخن سرايان فارس مینویسد: اخیراً به همت سرهنگ صادقان به چهار زبان چاپ
شده است.

فهرست مشار ۱۴۷/۱ - ذریعه ۱۲۷۶/۹ و ۳۷۴/۱۳ و ۱۵۲/۱۴ و ۱۴۰/۱۹ و
۲۱۷/۲۴ دانشمندان و سخن سرايان فارس ۸۲۵/۴.
ذریعه ۱۸۱/۱۶.

۱۳۶ - روائع نهج البلاغه. عربی.
از جرج جرداق نویسنده مسیحی معروف. در بیروت چاپ شده و ۲ بار به فارسی
ترجمه شده است.

۱۳۷ - روضة الأنوار - شرح و ترجمه نهج البلاغه. فارسی.
از علی بن حسن زواره ای. تاریخ پایان تألیف ۹۴۷ نسخه خطی آن فراوان است.
ذریعه ۲۸۵/۱۱ و ۱۳۶/۱۴ و ۱۴۵/۴.

۱۳۸ - روض المنی = شرح کلمات قصار علی (ع).

از سیدعلی اکبر برقی قمی متولد ۱۳۱۷.

ذریعه ۲۷۷/۱۱ و ۲۹۹/۲۲.

۱۳۹ - رؤیا الحیوة فی نهج البلاغه. عربی.

از حسن موسی صفار چاپ بیروت در ۱۳۹۷.

۱۴۰ - سخنان امیرالمؤمنین منتخب از نهج البلاغه. فارسی.

از حسن مصطفوی چاپ ۱۳۷۲ در ۲۰ صفحه.

فهرست مشار ۱/۱۹۴۰.

۱۴۱ - سخنان جاویدان یا نهج البلاغه علی (ع). فارسی.

ترجمه و شرح نهج البلاغه است از داریوش شاهین در ۱۳۵۸ ش در ۱۶۳۲

صفحه در تهران چاپ شده است.

۱۴۲ - سخنان علی (ع) از نهج البلاغه. فارسی.

به کوشش فضل‌اله کمپانی چاپ ۱۳۵۳ ش در ۴۵۴ صفحه.

کتاب‌شناسی ملی زمستان ۱۳۵۳ ص ۵۸۳.

۱۴۳ - سخنان علی (ع). فارسی.

ترجمه و شرح نهج البلاغه از جواد فاضل در گذشته ۱۳۴۰ ش و مکرر چاپ شده

است.

ذریعه ۱۵۱/۱۲ و ۱۲۰/۱۴ - فهرست مشار ۱/۱۹۴۲.

۱۴۴ - سخنان نغز علی (ع). فارسی.

از حسین حماسیان صابر کرمانی. در سال ۱۳۴۴ در ۳۴ صفحه جیبی چاپ شده

است.

فهرست مشار ۱/۱۹۴۳.

۱۴۵ - سلوك الولاية = سلوك ولاية العدل = آداب الولاية = رساله فسی سلوك الولاية = ترجمه احادیث فی سلوك الولاية = ترجمه عهد مالک اشتر.

همه این نامها نام ترجمه و شرح عهد مالک اشتر است از علامه مجلسی متوفای ۱۱۱۱. چند نسخه خطی آن در فهرست منزوی یاد شده.

ذریعه ۱۱۹/۴ و ۲۲۷/۱۲ و ۳۷۳/۱۳ و ۱۱۶/۱۴ فهرست منزوی ۱۵۱۶/۲.

۱۴۶ - السياسة العلوية فی شرح عهد مالک اشتر. عربی.

از شیخ عبدالواحد بن احمد آل مظفر متولد ۱۳۱۰.

ذریعه ۲۷۲/۱۲ - مصادر نهج البلاغه ۴۲۶/۳.

۱۴۷ - سیاست نامه - ترجمه و شرح عهد مالک به نظم. فارسی.

از میرزا جهانگیرخان حسینی مرندی معروف به ناظم الملک ضیائی در گذشته

۱۳۵۲ تاریخ نظم ۱۳۲۷ در ترکیه و تبریز چاپ شده.

ذریعه ۲۷۳/۱۲ و ۶۳۳/۹ و ۹۹/۴ و ۲۱۷/۲۴ فهرست مشار ۲۰۵۳/۱.

۱۴۸ - سی درس از نهج البلاغه. فارسی.

از علی کاظمی. در سال ۱۳۵۶ چاپ شده است.

۱۴۹ - سیری در نهج البلاغه. فارسی.

از مرتضی مطهری شهید در ۱۳۹۹ ق. مکرر چاپ شده است چاپ دوم آن در

۱۳۵۳ ش.

۱۵۰ - شبهات حول نهج البلاغه. عربی.

از سیدعدنان بکاء در مجله «النجم» چاپ شده است.

۱۵۱ - شرح الاحتشام على نهج البلاغه الإمام. فارسی.

از شیخ جواد بن ملا محرم علی طارمی زنجانی در گذشته ۱۳۳۵. نسخه آنسرا صاحب ذریعه نزد فرزند مؤلف میرزا یحیی دیده است.
ذریعه ۱۴۵/۴ و ۱۲۱/۱۴ - نقباء البشر ۳۳۹/۱.

۱۵۲ - شرح برخی جملات نهج البلاغه. عربی.

از ملا اسمعیل خواجه‌ئی در گذشته ۱۱۷۳ نسخه آن در کتابخانه آستان قدس رضوی موجود است.
ذریعه ۱۱۶/۱۴ - فهرست کتابخانه رضوی ۱۰۴/۵.

۱۵۳ - شرح بعضی خطب امیرالمؤمنین (ع). فارسی.

از شیخ محمد علی فرین زاهدی گیلانی اصفهانی در گذشته ۱۱۸۱.
ذریعه ۱۳۵/۱۴ و ۱۲۶/۱۳ - نجوم السماء ص ۲۹۰.

۱۵۴ - شرح خطبه اول نهج البلاغه. عربی.

از آخوند ملا محمد کاظم خراسانی در گذشته ۱۳۲۷ نسخه آن در نجف کتابخانه شیخ محمد رضا فرج‌اله بوده است.
ذریعه ۱۹۹/۷ و ۲۰۹/۱۲ و ۱۴۴/۱۴.

۱۵۵ - شرح خطبه اول نهج البلاغه. فارسی.

از مهدی الهی قمشه‌ای چاپ دانشگاه تهران در ۳۷۴ صفحه در سال ۱۳۳۶.
فهرست مشار ۲۱۱۷/۱.

۱۵۶ - شرح الخطبة الشقشقیة.

مؤلف آن شناخته نشده و نسخه آن نزد علی خاقانی صاحب مجله البیان بوده است.

ذریعه ۲۱۵/۱۳ و ۱۱۷/۱۴.

۱۵۷ - شرح خطبه شقشقیه.

از ملا ابراهیم گیلانی از علمای سده یازدهم نسخه اصل آن در قم بوده است.
مصادر نهج البلاغه ۳۲۳/۱.

۱۵۸ - شرح خطبه شقشقیه.

از میرزا ابوالمعالی کلباسی درگذشته ۱۳۱۵.
ذریعه ۲۱۴/۱۳ و ۱۱۴/۱۴ - نباء البشر ۷۹/۱.

۱۵۹ - شرح خطبه شقشقیه.

از تاج العلماء لکهنوی متوفای ۱۳۱۲ ق.
ذریعه ۲۱۴/۱۳ و ۱۴۲/۱۴.

۱۶۰ - شرح خطبه شقشقیه. فارسی.

منظومه ای است در شرح خطبه شقشقیه از سید محمد تقی قزوینی درگذشته
۱۲۷۰ نسخه آن در کتابخانه مدرسه سپهسالار و دانشگاه تهران موجود است.
ذریعه ۱۱۴/۲۳.

۱۶۱ - شرح الخطبة الشقشقیه. عربی.

از سید جعفرین صادق العابد.
مصادر نهج البلاغه ۳۲۴/۱.

۱۶۲ - شرح خطبه شقشقیه.

از سید علاء الدین گلستانه مؤلف کتاب حدائق الحقائق که بیشتر یاد شد نسخه
آنرا صاحب ذریعه در نجف نزد سید محمد باقر یزدی دیده است.
ذریعه ۱۶۱/۳ و ۲۸۴/۶ و ۲۱۴/۱۳.

۱۶۳ - شرح الخطبة الشقشقية. عربی.
از خطیب معروف سید علی هاشمی.
مصادر نهج البلاغه ۳۲۳/۱.

۱۶۴ - شرح خطبه شقشقیه.
از شیخ هادی بنانی مؤلف شرح الخطبة الزینیه معاصر شیخ انصاری.
ذریعه ۲۱۴/۱۳ و ۱۵۲/۱۴.

۱۶۵ - شرح خطبه شقشقیه. عربی.
مؤلف؟ نسخه مورخ سده سیزدهم آن در کتابخانه ملی موجود است.
فهرست کتابخانه ملی ۳۱۵/۷.

۱۶۶ - شرح خطبه شقشقیه. عربی.
مؤلف؟ نسخه مورخ سده سیزدهم آن در کتابخانه ملی موجود است.
فهرست کتابخانه ملی ج ۸ ص ۳.

۱۶۷ - شرح خطبه قاصعه (خطبه ۱۸۷). فارسی.
از ملا عبدالکریم بن محمد یحیی قزوینی از علمای سده یازده و دوازده.
ذریعه ۱۳۳/۱۴.

۱۶۸ - شرح خطبه همام
از میر آصف قزوینی در گذشته حدود ۱۱۴۰ نسخه آنرا شیخ عبدالنبی قزوینی

مؤلف تتميم امل الآمل دیده است.
ذریعه ۲۲۶/۱۳ و ۱۱۳/۱۴ - الفوائد الرضویه ۵۳/۱.

۱۶۹ - شرح خطبه همام
از میرزا ابوالقاسم بن میرزا احمد اصطهباناتی معروف به علامه متولد ۱۳۱۲.
ذریعه ۲۲۵/۱۳ و ۱۱۴/۱۴ - نساء البشر ۵۹/۱ و ۸۹ - دانشمندان و
سخن‌سرایان فارسی ۱۱۳/۱ و ۱۹۷.

۱۷۰ - شرح خطبه همام.
از محمد تقی بن حسینعلی هروی درگذشته ۱۲۹۹.
ذریعه ۲۳۵/۱۳ و ۱۲۰/۱۴.

۱۷۱ - شرح خطبه همام. فارسی.
از ملا محمد تقی مجلسی متوفای ۱۰۷۰. نسخه خطی آن نزد نگارنده موجود
است.
ذریعه ۲۲۶/۱۳.

۱۷۲ - شرح خطبه همام.
از حسین بن علی بن محمد شفیع متولد ۱۳۳۱.
ذریعه ۵۳۳/۹.

۱۷۳ - شرح خطبه همام
از سید علاءالدین گلستانه اصفهانی درگذشته ۱۱۱۰.
ذریعه ۲۲۵/۱۳ و ۱۴۵/۱۴ و ۲۹۹/۱۱ و ۲۳۵/۱۷.

۱۷۴ - شرح صد کلمه از نهج البلاغه = حکمة بالغة ومائة کلمة جامعة. فارسی.

از حاج شیخ عباس قمی متوفای ۱۳۵۹ ق.
ذریعه ۱۳۰/۱۴ - فهرشت مشار ۱۲۰/۱ - ذریعه ۵۶/۷.

۱۷۵ - شرح عهد مالک اشتر. فارسی.
از ملا محمد صالح روغنی. تاریخ تألیف: ۱۰۹۴ نسخه آن در کتابخانه سید نصراله
تقوی در تهران بوده است.
ذریعه ۱۱۹/۴ و ۳۷۴/۱۳ و ۱۲۹/۱۴.

۱۷۶ - شرح عهد مالک اشتر. فارسی.
از ملا محمد کاظم مهدی مدرس و خادم حرم رضوی از علمای سده یازدهم نسخه
آن ۱۳۷۷ در کتابخانه آستان قدس است.
ذریعه ۱۴۴/۱۴ - فهرست آستان قدس ۴۶/۵.

۱۷۷ - شرح عهد مالک اشتر.
از میرزا محمد بن سلیمان تنکابنی مؤلف قصص العلماء.
ذریعه ۳۷۴/۱۳.

۱۷۸ - شرح عهد مالک اشتر. فارسی.
مؤلف؟ نسخه ناقص آن در کتابخانه عمومی آقای گلپایگانی قم موجود است.
فهرست کتابخانه آقای گلپایگانی قم ۱۱۵/۲.

۱۷۹ - شرح کلام امیرالمؤمنین (خطبه ۱۸۰) نهج البلاغه.
از سید مهدی بن حسن حسینی قزوینی حلی درگذشته ۱۳۰۰.
ذریعه ۳۷/۱۴.

۱۸۰ - شرح کلمات قصار علی (ع). ترکی.

از امیر علی شیرروی متوفای ۹۰۶.
ذریعه ۱۴۲/۱۴.

۱۸۱ - شرح کلمات قصار نهج البلاغه. عربی.
از شیخ محمد بن نصار حویزی از دانشمندان سده یازدهم. شرح قسمتی از
کلمات قصار نهج البلاغه است.
ذریعه ۳۳۷/۲ و ۱۴۷/۱۴ و ۴۰.

۱۸۲ - شرح کلمات قصار علی (ع) در نهج البلاغه. فارسی.
از ملا عبدالکریم قزوینی از دانشمندان سده یازدهم و دوازدهم.
ذریعه ۱۳۳/۱۴.

۱۸۳ - شرح کلمات قصار علی (ع) در نهج البلاغه و غیره.
از شیخ قوام الدین و شنوی قمی.
ذریعه ۱۴۶/۱۴.

۱۸۴ - شرح منتخب نهج البلاغه. فارسی.
از محمود بن محمد تقی مشهدی تاریخ تألیف ۱۱۷۲. نسخه آن در کتابخانه آستان
قدس رضوی موجود است.
ذریعه ۱۴۷/۱۴ و ۴۴۲/۲۲.

۱۸۵ - شرح منظوم خطبه همام. فارسی.
از دکتر جواد نوربخش کرمانی در سال ۱۳۷۱ ق در تهران چاپ شده است.
فهرست مشار ۲/۱۳۳۷.

۱۸۶ - شرح نهج البلاغه. برخی کتابهایی که در این فهرست به عنوان شرح یسار
میشود بسیار مختصر است و نام حاشیه و تعلیقه برای آنها مناسب تر می باشد و
۴۶

برخی هم ترجمه و شرح مختصر است.
از ملا ابراهیم جیلانی از دانشمندان سده یازدهم در هشت جلد.
مصادر نهج البلاغه ۳۲۳/۱.

۱۸۷ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از ابن ابی الحدید معتزلی در گذشته ۶۵۵. مکرر در دو جلد و چهار جلد و بیست جلد چاپ شده است. این کتاب میان دانشمندان عامه و خاصه شهرت بسزائی دارد و حدود بیست کتاب پیرامون آن به عنوان ترجمه و تلخیص و حاشیه و فهرست و ردیه نگاشته شده که پنج تائی آن بنامهای ترجمه شرح ابن ابی الحدید و التقاط الدرر والدرالنضید به شماره ۱۹ و ۵۲ و ۵۳ و ۵۴ و ۱۱۹ بیشتر یاد شده و بقیه را (در اینجا یاد میکنیم).

۱۸۸ - الروح فی نقض ما ابرمه ابن ابی الحدید. عربی.

از احمد بن طاوس متوفای ۶۷۳.
ذریعه ۳۶۰/۱۱ مصادر نهج البلاغه ۲۱۸/۱.

۱۸۹ - سلاسل الحدید بما انتخب من شرح ابن ابی الحدید. عربی.

از سید هاشم بحرانی در گذشته ۱۱۰۷.
ذریعه ۲۱۰/۱۲.

۱۹۰ - سلاسل الحدید لتقید ابن ابی الحدید. عربی.

رد بخش هائی از ابن ابی الحدید است از شیخ یوسف بحرانی متوفای ۱۱۸۶.
نسخه آن در کتابخانه میرزا محمد عسگری در سامره بوده است.
ذریعه ۲۱۰/۱۲.

۱۹۱ - سلاسل الحدید فی رد ابن ابی الحدید. عربی.

از مصطفی بن محمد امین از دانشمندان بغداد متوفای ۱۳۳۱.
مصادر نهج البلاغه ۲۲۰/۱.

۱۹۲ - الرد علی ابن ابی الحدید. عربی.
از شیخ علی بن شیخ حسن بلادی بحرانی متوفای ۱۳۴۰.
مصادر نهج البلاغه ۲۱۹/۱ - انوار البدرین ص ۲۷۲.

۱۹۳ - الشهاب العتید علی شرح ابن ابی الحدید. عربی.
از شیخ عبدالنبی عراقی.
ذریعه ۲۵۵/۱۴.

۱۹۴ - تشریح شرح نهج البلاغه لابن ابی الحدید. عربی.
از محمود ملاح چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۲۰/۱.

۱۹۵ - الملاح التائه = رد تشریح شرح نهج البلاغه. عربی.
از ریاض حمزه علی شیر. ده بار چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۲۰/۱.

۱۹۶ - مبضع الجراح فی تشریح الملاح = رد تشریح شرح نهج البلاغه. عربی.
از عبدالحسین بن موسی السماوی چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۲۰/۱.

۱۹۷ - النقد السدید شرح الخطبة الشقشقیه لابن ابی الحدید. عربی.
از شیخ محسن کریم در دو جلد جلد اول آن در ۱۳۸۳ در نجف چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۱۹/۱.

۱۹۸ - الرد علی ابن ابی الحدید. عربی.

از شیخ طالب حیدر.

مصادر نهج البلاغه ۲۲۰/۱.

۱۹۹ - مختصر شرح ابن ابی الحدید. عربی.

از سلطان محمود بن غلامعلی طبسی مشهدی مستوفای ۱۰۹۷. نسخه آن در

کتابخانه مدرسه فاضلیه مشهد بوده است.

ذریعه ۱۲۶/۱۴ و ۱۹۹/۲۰.

۲۰۰ - الفهارس شرح ابن ابی الحدید. عربی.

از اسداله اسماعیلیان در یک جلد چاپ شده.

۲۰۱ - مظهر البینات = ترجمه شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید. فارسی.

از نصراله تراب بن فتح اله (فتحعلی - لطفعلی) دزفولی متخلص به شاکر. تاریخ

نگارش از ۱۲۷۸ تا ۱۲۹۲. نسخه آن در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران موجود است.

فهرست کتابخانه دانشگاه ۲۵۳/۲.

۲۰۲ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از ابن طاوس در گذشته ۶۶۴.

ذریعه ۱۴۰/۱۴. به نقل از کشف الحجب والاسرار.

۲۰۳ - شرح نهج البلاغه.

از ابن عنقا از دانشمندان سده نهم یا پیشتر.

ذریعه ۱۵۷/۱۴ - وقایع الایام خیابانی صیام ۳۵۷.

۲۰۴ - شرح نهج البلاغه = شرح کبیر. عربی.

از ابن میثم بحرانی متوفای ۶۷۹ - ۶۹۹ - اورا دو شرح دیگر نیز هست
به نامهای مصباح السالکین و مختصر مصباح السالکین و نیز شرحی بر صد کلمه جاحظ
بنام منهج العارفین دارد که توسط محدث ارموی چاپ شده.
ذریعه ۴۱/۱۴ و ۱۴۹ و ۱۶۸/۲۳ و مصادر نهج البلاغه ۲۲۳/۱.

۲۰۵ - شرح نهج البلاغه

از شیخ الرئيس ابوالحسن میرزا قاجار متوفای ۱۳۳۸ ناتمام.
الغدير ۱۸۹/۴ به نقل از سیدعلی اکبر برقی - مؤلفین مشار.

۲۰۶ - شرح نهج البلاغه

از سید ابوالقاسم بختیاری اصفهانی در گذشته ۱۲۷۲ نسخه اصل آن نزد
نواده اش سید حسین بن سید علی بن ابوالقاسم (داماد آیه الله سید ابوالحسن اصفهانی)
در گذشته ۱۳۶۸ بوده و شاید اکنون نزد فرزندش سید محمدرضا بختیاری از ائمه
جماعت تهران است باشد.
ذریعه ۱۱۴/۱۴ - نقباء البشر ۶۰۴/۲ و ۱۳۳۶/۴ - الکرام البررة ۵۱/۱.

۲۰۷ - شرح نهج البلاغه

از شیخ احمد بن حسن ناوندی (سده هفتم).
الغدير ۱۸۸/۴ - مصادر نهج البلاغه ۲۲۹/۱.

۲۰۸ - شرح نهج البلاغه

از احمد بن علی اکبر مراغی تبریزی در گذشته ۱۳۱۰. نسخه آنرا میرزا
محمدعلی اردوبادی دیده است.
ذریعه ۱۱۵/۱۴ - نقباء البشر ۱۱۴/۱ به نقل از زهرالربی اردوبادی.

۲۰۹ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از احمد بن محمد وبری. این شرح یکی از مساجع شرح نهج البلاغه بسیهتی
متوفای ۵۶۵ بوده است.
ذریعه ۱۱۵/۱۴.

۲۱۰ - شرح نهج البلاغه
از قوام الاسلام ابی الحق اسماعیل بن یعقوب بن جندی (سده هفتم).
به فهرست کتابخانه مرعشی قم ۶۵/۱ مراجعه شود.

۲۱۱ - شرح نهج البلاغه
از اصفهانی از دانشمندان سده نهم یا پیشتر.
ذریعه ۱۵۷/۱۴ - وقایع الایام خیابانی صیام ص ۳۵۸.

۲۱۲ - شرح نهج البلاغه
از شیخ بهاء الدین عاملی متوفای ۱۰۳۰.
الغدیر ۱۹۱/۴ مصادر نهج البلاغه ۲۳۲/۱.

۲۱۳ - شرح نهج البلاغه. فارسی.
از تاج الدین حسن معروف به ملا تاجا متوفای ۱۱۳۷ یا ۱۱۳۸. نسخه آن در
اصفهان بوده است.
الغدیر ۱۹۰/۴ - مصادر نهج البلاغه ۲۳۷/۱.

۲۱۴ - شرح نهج البلاغه
از جهانگیر خان قشقائی در گذشته ۱۳۲۸.
ذریعه ۱۲۲/۱۴ - رجال اصفهانی ص ۳۹.

۲۱۵ - شرح نهج البلاغه
از ملا حبیب کاشانی متوفای ۱۳۴۰ شاید همان کتاب کشف السحاب باشد.
۴۱

الفدیر ۱۹۲/۴ به نقل از سیدعلی اکبر برقمی - مصادر نهج البلاغه ۲۵۳/۱.

۲۱۶ - شرح نهج البلاغه

از افضل الدین حسن بن علی ماه آبادی از دانشمندان سده ششم.
ذریعه ۱۲۳/۱۴ - امل الآمل ۶۹/۲.

۲۱۷ - شرح نهج البلاغه

از سیدحسن بن محمد سید محمد لواسانی در گذشته ۱۴۰۰ ق.
ذریعه ۱۲۳/۱۴.

۲۱۸ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از حسن بن محمد بن حسن صافاتی در گذشته ۶۵۰.
ذریعه ۱۵۸/۱۴ وقایع الایام ص ۳۶۰.

۲۱۹ - شرح نهج البلاغه

از حسن بن مطهر بن محمد جرموزی یعنی متوفای ۱۱۱۰.
ذریعه ۱۲۴/۱۴.

۲۲۰ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از شیخ حسن علی محمدی بجنوردی متولد ۱۳۴۵ ق.
ذریعه ۱۲۳/۱۴.

۲۲۱ - شرح نهج البلاغه

از شیخ حسین بن شهاب الدین حسینی در گذشته ۱۰۷۶.
ذریعه ۲۴۸/۹ و ۱۲۴/۱۴ - امل الآمل ۷۰/۱.

۲۲۲ - شرح نهج البلاغه. عربی.

متمم نخبه الشرحین یا شرح صغیر سید عبداله شبر است به فرزندش سید حسین.
ذریعه ۱۳۴/۱۴ و ۹۶/۲۴.

۲۲۳ - شرح نهج البلاغه

از حیدر قلی خان سردار کابلی درگذشته ۱۳۷۲. تاریخ آغاز تألیف ۱۳۳۹ ق.
ذریعه ۱۲۵/۱۴ - نقباء البشر ۶۹۳/۲.

۲۲۴ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از سید رضی درگذشته ۴۰۶. چون سید رضی مؤلف نهج البلاغه برخی از جملات
این کتاب را توضیح و شرح داده است اورا از شارحین و نخستین شارح نهج البلاغه
دانسته اند.
ذریعه ۱۴۶/۱۴ و ۱۳۹.

۲۲۵ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از سعدالدین تفتازانی درگذشته ۷۹۲.
ذریعه ۱۶۰/۱۴ به نقل از ریحانة الادب خیابانی - ما هو نهج البلاغه ص ۱۸ به نقل
از ذریعه.

۲۲۶ - شرح نهج البلاغه

از شیر محمد همدانی متولد ۱۳۰۲ ق.
نقباء البشر ۸۵۰/۲.

۲۲۷ - شرح نهج البلاغه = حاشیه نهج البلاغه = الفهارس لنهج البلاغه.

از صبحی صالح. مکرر چاپ شده است.

۲۲۸ - شرح نهج البلاغه. عربی. ۴۳

از قاضی عبدالجبار؟ (سده پنجم).

ذریعه ۱۳۰/۱۴ - وقایع الایام ۳۵۰.

۲۲۹ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از کمال الدین عبدالرحمن بن محمد عتایقی حلی از دانشمندان سده هشتم.

ذریعه ۱۳۱/۱۴.

۲۳۰ - شرح نهج البلاغه = تعلیقه بر نهج البلاغه. عربی.

از سید عبدالزهر ا مؤلف کتاب مصادر نهج البلاغه که در ذیل مصادر چاپ شده

است.

۲۳۱ - شرح نهج البلاغه = تعلیقه بر نهج البلاغه. عربی.

از سید عبدالعزیز سیدالاهل. چاپ شده است.

ذریعه ۱۵۹/۱۴.

۲۳۲ - شرح نهج البلاغه = شرح صغیر. عربی.

از سید عبدالباشر درگذشته ۱۳۴۱. این شرح غیر از نخبه الشرحین اوست.

ذریعه ۱۳۴/۱۴.

۲۳۳ شرح نهج البلاغه

از شیخ عبدالله بن صالح بحرانی سماهیچی متوفای ۱۱۳۵.

الغدیر ۱۹۲/۴ به نقل از برقمی. مصادر نهج البلاغه ۲۳۸/۱.

۲۳۴ - شرح نهج البلاغه

از عبدالله بن نورالله یا نورالدین صاحب عوالم.

الغدیر ۱۹۲/۴ به نقل از برقمی - مصادر نهج البلاغه ۲۳۸/۱.

۲۳۵ - شرح نهج البلاغه

از شیخ عبدالنبی بن شرف الدین محمد طسوجی آذربایجانی درگذشته ۱۲۰۳ در کربلا.
ذریعه ۱۳۴/۱۴.

۲۳۶ - شرح نهج البلاغه

از ابیطالب تاج الدین علی بن انجب مشهور به ابن ساعی متوفای ۶۷۴.
الغدیر ۱۸۸/۴ - مصادر نهج البلاغه ۲۲۲/۱.

۲۳۷ - شرح و ترجمه نهج البلاغه. اردو.

از سیدعلی اظهر کهجوی هندی درگذشته ۱۳۵۲. در هند چاپ شده است.
ذریعه ۱۴۴/۴ و ۱۴۱/۱۴.

۲۳۸ - شرح نهج البلاغه

از حاج ملاعلی علیاری تبریزی متوفای ۱۳۲۷.
الغدیر ۱۹۲/۴ به نقل از برقمی - مصادر نهج البلاغه ۲۵۲/۱.

۲۳۹ - شرح نهج البلاغه = حاشیه بر نهج البلاغه.

از عمادالدین علی بن عماد الدین علی الشریف القاری استرآبادی معاصر شاه
طهماسب صفوی.
ذریعه ۲۲۸/۶ و ۱۴۰/۱۴.

۲۴۰ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از امام فخر رازی درگذشته ۶۰۶.
ذریعه ۱۶۰/۱۴ به نقل از تاریخ الحکماء قفطی.

۲۴۱ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از ضیاءالدین ابی الرضا فضل الله بن علی راوندی متوفای بعد از ۴۵۸. نسخه
مورخ ۱۳۳ در قم بوده تاریخ تألیف ۵۱۱.
ذریعه ۱۴۳/۱۴ - الغدير ۱۸۶/۴.

۲۴۲ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از سید کاظم قزوینی. جلد اول آن در ۱۳۷۸ و دوم آن در ۱۳۸۵ در نجف و
بیروت چاپ شده است.
ذریعه ۱۴۴/۱۴ - مصادر نهج البلاغه ۲۵۴/۱.

۲۴۳ - شرح نهج البلاغه

از سید ماجد بحرانی از دانشمندان سده یازدهم و مؤلف تحفه سلیمانیه که پیشتر
یاد شده.
ذریعه ۱۴۴/۱۴ و ۳۷۴/۱۳ و ۴۴۱/۳.

۲۴۴ - شرح نهج البلاغه. تعلیقه بر نهج البلاغه.

از شیخ باقر محمودی مؤلف نهج السعاده. با نهج السعاده چاپ شده است.

۲۴۵ - شرح نهج البلاغه

از میرزا محمدتقی بن کاظم شمس آبادی الماسی متوفای ۱۱۵۹.
الغدير ۱۹۲/۴ - مصادر نهج البلاغه ۲۴۲/۱ - رجال اصفهان ص ۱۳۰.

۲۴۶ - شرح نهج البلاغه. فارسی.

از سید محمدتقی بن میرمؤمن قزوینی درگذشته ۱۲۷۰. نسخه آنرا صاحب ذریعه
نزد نواده وی دیده است.
ذریعه ۱۴۵/۴ و ۱۴۷/۶ و ۱۱۹/۱۴ و ۱۵۵/۱۵ - الکرام البرره ۲۲۹/۱.

۲۴۷ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از محمدحسن نائل المرصفی. در سال ۱۳۲۸ ق چاپ شده است.
ذریعه ۱۵۷/۱۴.

۲۴۸ - شرح نهج البلاغه

از شیخ محمدحسین بن محمد خلیلی شیرازی متوفای ۱۳۴۰.
الغدیر ۱۹۲/۴.

۲۴۹ - شرح نهج البلاغه.

از میرزا محمد رئیس ملقب به صدیق الملک. تاریخ تألیف ۱۲۸۰. نسخه آن در
کتابخانه آستان قدس است.
ذریعه ۱۴۷/۱۴.

۲۵۰ - شرح نهج البلاغه.

از ملا محمد رفیع بن فرج جیلانی در گذشته حدود ۱۱۶۰ شرح او جامع بین طریقه
ابن ابی الحدید و ابن میثم است.
ذریعه ۱۲۶/۱۴.

۲۵۱ - شرح نهج البلاغه. فارسی.

از ملا محمد صالح روغنی قزوینی از دانشمندان سده یازدهم. دوبار چاپ شده.
یکبار به اشتباه بنام برغانی.
ذریعه ۱۴۵/۴ و ۱۲۸/۱۴.

۲۵۲ - شرح نهج البلاغه = تعلیقه بر نهج البلاغه. عربی.

از شیخ محمد عبده در گذشته ۱۳۲۳ ق. مکرر چاپ شده است.
ذریعه ۱۵۹/۱۴.

۲۵۳ - شرح نهج البلاغه

از میرزا محمدعلی قراچه داغی تبریزی متوفای بعد ۱۳۰۶.
القدر ۱۹۲/۴ - مصادر نهج البلاغه ۲۵۳/۱ - علمای معاصرین ص ۳۴۵.

۲۵۴ - شرح نهج البلاغه

از شیخ محمدعلی بن شیخ بشارة خیفانی از دانشمندان سده دوازدهم.
ذریعه ۱۳۵/۱۴.

۲۵۵ - شرح نهج البلاغه. فارسی.

از میرزا محمدعلی مدرس چهاردهی در گذشته ۱۳۳۴. نسخه آن ظاهرأ نزد
نواده اش مرتضی مدرس چهاردهی در تهران است.
ذریعه ۱۴۱/۱۴.

۲۵۶ - شرح نهج البلاغه. فارسی.

از میر محمد مهدی خاتون آبادی امام جمعه تهران متوفای ۱۲۶۳. نسخه آن در
کتابخانه مدرس سپهسالار تهران است.
ذریعه ۱۴۸/۱۴.

۲۵۷ - شرح نهج البلاغه. فارسی.

از ملا محمد مهدی بن ابی تراب سهندی کجی تاریخ پایان تألیف ۱۰۹۷.
ذریعه ۱۴۸/۱۴ به شماره ۹۶ همین فهرست نگاه کنید.

۲۵۸ - شرح نهج البلاغه = تعلیقه بر نهج البلاغه. عربی.

از محمد محی الدین عبدالحمید. متمم شرح شیخ محمد عبده است و با آن چاپ
شده است.
ذریعه ۱۶۰/۱۴.

۲۵۹ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از محیی‌الدین خیاط. چاپ شده است.
ذریعه ۱۶۰/۱۴.

۲۶۰ - شرح نهج البلاغه

از مولوی هندی. شاید همان شرح مولوی غلامعلی بهاونگری باشد که در شماره ۷۸ یاد شد.

ذریعه ۱۴۷/۱۴ - ماهو نهج البلاغه ص ۱۶.

۲۶۱ - شرح نهج البلاغه = حاشیه بر نهج البلاغه. عربی.

از سید نعمت‌الله جزایری درگذشته ۱۱۱۲.
ذریعه ۲۲۸/۶ و ۱۱۱/۷ و ۱۵۱/۱۴ - نابغه فقه و حدیث ص ۳۵.

۲۶۲ - شرح نهج البلاغه. فارسی.

از نور محمد بن قاضی عبدالعزیز بن قاضی طاهر محمدعلی تاریخ تألیف ۱۰۲۸.
نسخه آن در کتابخانه مدرسه سپهسالار است.
ذریعه ۱۶۰/۱۴.

۲۶۳ - شرح نهج البلاغه

از یحیی بن ابی طیّ متوفای بعد از ۶۱۹.
ذریعه ۱۵۳/۱۴.

۲۶۴ - شرح نهج البلاغه. عربی.

از سید یحیی بن حمزه علوی یمانی درگذشته ۷۴۹.
مصادر نهج البلاغه ۲۲۷/۱ و ۳۱۷/۴

۲۶۵ - شرح نهج البلاغه

از قوام‌الدین یوسف شیرازی متوفای حدود ۹۲۷.

ذریعه ۱۵۴/۱۴ - الغدير ۱۸۸/۴.

۲۶۶ - شرح نهج البلاغه .

ناشناخته. نسخه بسیار کهن آنرا حاجی نوری در مشهد دیده است.

مستدرک الوسائل ۵۱۴/۳ - ذریعه ۱۱۷/۱۴.

۲۶۷ - شرح نهج البلاغه

شرح مختصر مزجی و ناشناخته. نسخه آنرا صاحب ذریعه نزد ملا علی محمد

نجف‌آبادی در نجف دیده است.

ذریعه ۱۱۷/۱۴ - ماهو نهج البلاغه ۱۷.

۲۶۸ - شرح نهج البلاغه

ناشناخته. نسخه آنرا صاحب ذریعه در سال ۱۳۵۰ نزد شیخ محمد صادق بن

ملانوروز علی بسطامی دیده و نسخه از موقوفات ملا نوروز علی بوده است.

ذریعه ۱۱۸/۱۴.

۲۶۹ - شرح نهج البلاغه

ناشناخته. شاید مؤلف از علمای عامه باشد. نسخه آنرا صاحب ذریعه در کتابخانه

مدرسه بروجردي نجف دیده ولی در فهرست آنجا (دلیل المخطوطات اشکوری) این

نسخه یاد نشده است.

ذریعه ۱۱۸/۱۴.

۲۷۰ - شرح نهج البلاغه. عربی و فارسی.

ناشناخته. نسخه آن در کتابخانه مدرسه فیضیه قم است.

فهرست کتابخانه فیضیه قم ۷۷/۲.

۲۷۱ - شرح نهج البلاغه. عربی.

ناشناخته. نسخه سده دوازدهم آن که شامل شرح بخش دوم به بعد نهج البلاغه است در کتابخانه ملی می باشد.
فهرست کتابخانه ملی ۳۹۷/۹.

۲۷۲ - شرح نهج البلاغه. عربی و فارسی.

ناشناخته. شاید از سده هشتم باشد. نسخه آن در کتابخانه مرعشی قم است.
فهرست کتابخانه مرعشی ۲۲۶/۲.

۲۷۳ - شرح نهج البلاغه. فارسی.

ناشناخته. نسخه آن مورخ ۱۰۸۲ در کتابخانه مرعشی قم موجود است.
فهرست کتابخانه مرعشی قم ۳۹۹/۲.

۲۷۴ - شرح وصیت نامه علی علیه السلام.

ظاهراً شرح نامه ۳۱ نهج البلاغه است از حسین بن علی بن محمد شفیع متولد ۱۳۳۱.
ذریعه ۵۳۳/۹.

۲۷۵ - شرح یک حدیث از نهج البلاغه (عرفت اله بفسخ العزائم). عربی.

شرح کلمه شماره ۲۵۰ از کلمات قصار نهج البلاغه است از شیخ ابیطالب بن عبدالله زاهدی متوفای ۱۱۲۷.
ذریعه ۲۰۲/۱۳ - مصادر نهج البلاغه ۱۹۲/۴.

۲۷۶ - شرح یک حدیث. فارسی.

ترجمه همان رساله است از فرزندش شیخ محمدعلی حزین در گذشته ۱۱۸۱.
ذریعه ۲۰۲/۱۳ - مصادر نهج البلاغه ۱۹۲/۴.

۲۷۷ - شگفتیهای نهج البلاغه. فارسی.

ترجمه روائع نهج البلاغه جرج جرداق است از فخرالدین حجازی در ۱۳۹۶ ق
در ۴۵۵ صفحه چاپ شده است.

کتابشناسی ملی بهار و تابستان ۱۳۵۶ ص ۸۹.

۲۷۸ - شکوفه‌های خرد یا سخنان علی (ع). با ترجمه فارسی و انگلیسی و
رباعیات فارسی.

از ابوالقاسم حالت چاپ ۱۳۴۲ ش.

فهرست مشار ۲/۲۱۶۰.

۲۷۹ - الصیغة من نهج البلاغه

شرح برخی از خطبه‌های نهج البلاغه است از شیخ طه یاسین هندای نزیل اهواز
ذریعه ۱۴۴/۱۴.

۲۸۰ - طرائف الحکمه = منتخب نهج البلاغه

از سید محمدتقی میر مومن حسینی قزوینی در گذشته ۱۲۷۰ نسخه آن در نجف
کتابخانه خونساری بوده است.

ذریعه ۱۴۷/۶ و ۱۵۵/۱۵.

۲۸۱ - العقبه. عربی.

شرح جمله‌ای از مقدمه نهج البلاغه است از جمال‌الدین محمدبن حسین غروی
که از دانشمندان سده ششم بوده و نهج البلاغه را از حفظ می‌نوشت.

ذریعه ۲۴/۱۴ و ۲۱۵/۱۵.

۲۸۲ - علی (ع) و نامه‌هایش

مترجم. قبله خوئی. در سال ۱۳۵۶ چاپ شده است.
کتابشناسی ملی بهار و تابستان ۱۳۵۶. ص ۹۱.

۲۸۳ - عهد الاشر. عربی.

رساله‌ای در بین سند مالک اشتر و شرح متن آن از سید هبت‌الدین شهرستانی
مؤلف «ماهو نهج البلاغه».
ذریعه ۳۶۳/۱۵.

۲۸۴ - عنوان ریاست = ترجمه عهد مالک اشتر.

از سید علی‌اکبر بن سلطان العلماء سید محمد نقوی لکهنوی درگذشته ۱۳۲۴.
ذریعه ۳۵۳/۱۵ و ۳۶۲.

۲۸۵ - فرمان امام (ع) به امام حسن (ع) (نامه ۳۱) و مالک اشتر. فارسی.
از محمد مقیمی چاپ ۱۳۵۴.

۲۸۶ - فرمان مبارک = ترجمه عهد مالک. فارسی.

از جواد فاضل درگذشته ۱۳۴۰ ش.
ذریعه ۳۷۴/۱۳ و ۱۸۲/۱۶.

۲۸۷ - فی ظلال نهج البلاغه = شرح نهج البلاغه. عربی.

از شیخ محمد جواد مغنیه درگذشته ۱۳۹۹ در چهار جلد در بیروت چاپ شده
است.

۲۸۸ - القانون الاکبر فی شرح عهد الامام للاشتر. عربی.

از سید مهدی سوبیح.

مصادر نهج البلاغه ۴۲۹/۳.

۲۸۹ - قانون الولاية في سياسته الرعاة = تاريخ مصر قديماً. عربى.

شرح عهد مالک اشتر است از سيد محمد حسن بن سيد على موسوى قزوینى
نجفى متوفای ۱۳۵۸ ق این کتاب جزء دوم کتاب مصر قديماً مؤلف است. نسخه آن نزد
برادر مؤلف سيد ضياء الدين بن سيد على بوده است.
ذريعه ۲۹/۱۷ و ۳۷۴/۱۳ - مصادر نهج البلاغه ۴۲۷/۳.

۲۹۰ - الكاشف عن الفاظ نهج البلاغه و شروحه. عربى.

از سيد جواد مصطفوى خراسانى. در سال ۱۳۳۸ چاپ شده است.
ذريعه ۲۳۸/۱۷ و ۱۱۴/۱۸ فهرست مشار ۷۲۱.

۲۹۱ - كتابى در ترجمه على بن ابيطالب = ترجمه على بن ابيطالب. عربى.

نام كتاب ترجمه على بن ابيطالب است و بايد در حرف تاء ياد مى شد از احمد
زكى صفوت كه در آن از سخنرانيهاى على (ع) و كتاب نهج البلاغه نيز بحث كرده است
و آنرا در مصر به سال ۱۳۵۰ در ۱۶۲ صفحه چاپ كرده.
فهرست كتابخانه دانشگاه ۳۱۰/۲ فهرست مشار ۱۸۱.

۲۹۲ - كتابى درباره نهج البلاغه از نظر ادبى. عربى.

از عزالدین علم‌الدین ثنوخى.
فهرست كتابخانه دانشگاه ۳۱۰/۲.

۲۹۳ - كتابى درباره نهج البلاغه از نظر سياست و اقتصاد. عربى.

از سيد على حسين الوردى الكاظمى.
فهرست كتابخانه مركزى دانشگاه ۳۱۰/۲.

۲۹۴ - كشف الستارة عن نهج البلاغه

كشف المطالب نهج البلاغه است از شيخ احمد كاشانى نسخه اصلى آنرا مؤلف

کتاب «نهج البلاغه چیست» در سال ۱۳۵۶ ق در تهران نزد مؤلف دیده است و تا آن تاریخ تا حرف «عین» را نوشته بود و مدت ۲۰ سال مشغول تهیه و تنظیم آن بوده است. ذریعه ۱۱۴/۱۴ و ۳۸/۱۸.

۲۹۵ - کشف السحاب فی شرح الخطبة الشقشقیه

از ملا حبیب اله کاشانی متوفای ۱۳۴۰ ق. ۱۲.

باب الالباب کاشانی ص ۱۵۳.

۲۹۶ - گنج عرفان یا سخنان امیر مومنان. فارسی.

از آخوند ملا محمد جواد صافی گلپایگانی به نظم و نثر و در سال ۱۳۲۷ ش چاپ شده است.

فهرست مشار ۲۷۷۵.

۲۹۷ - مائة كلمة من نهج البلاغه و شرحها. عربی.

از امین نخلة نویسنده مسیحی مشهور.

مصادر نهج البلاغه ۲۶۱/۱.

۲۹۸ - ماهو نهج البلاغه. عربی.

از سید هبة الدین شهرستانی. تاریخ تألیف ۱۳۵۲ ق و در همان سال هم چاپ شده و دوبار بفارسی ترجمه شده.

ذریعه ۱۳۷/۱۴ و ۳۲/۱۹.

۲۹۹ - مثنوی در ترجمه عهد مالک اشتر

از وقار شیرازی درگذشته ۱۲۹۸ و شاید همان رموز الامارة باشد.

ذریعه ۱۴۰/۱۹. دانشمندان و سخن‌سرایان فارس ۸۲۵/۴.

۳۰۰ - محفظة الانوار. فارسی.

شرح قسمتی از کلمات قصار علی (ع) از سید عبدالله بلادی بهبهانی بوشهری در گذشته حدود ۱۳۷۲. در سال ۱۳۴۳ در شیراز چاپ شده است.
ذریعه ۱۳۴/۱۴ و ۱۵۲/۲۰ - نباء البشر ۱۱۸۹/۳.

۳۰۱ - مختصر شرح نهج البلاغه ابن میثم. عربی.

از علامه حلی در گذشته ۷۲۶.

ذریعه ۱۲۴/۱۴ و ۱۹۸/۲۰.

۳۰۲ - مختصر مصباح السالکین. عربی.

مصباح السالکین و مختصر آن هر دو از ابن میثم بحرانی متوفای ۶۷۹-۶۹۹. وی را شرح بزرگ دیگری است که بیشتر با شماره ۲۰۴ یاد شده و نسخه‌های متعددی از آن در دست است.

ذریعه ۴۱/۱۴ و ۱۴۹ و ۱۹۸/۲۰.

۳۰۳ - مدارک نهج البلاغه. عربی.

از شیخ عبدالله نعمه. در بیروت چاپ شده و شاید نام دیگری داشته باشد.

۳۰۴ - مدارک نهج البلاغه. عربی.

از شیخ هادی کاشف الغطاء متوفای ۱۳۶۱ ق در سال ۱۳۵۴ ق چاپ شده.

ذریعه ۲۴۱/۲۰.

۳۰۵ - مستدرک - نهج البلاغه. عربی.

از شیخ هادی کاشف الغطاء متوفای ۱۳۶۱ ق در سال ۱۳۵۴ ق چاپ شده است.

۳۰۶ - مستطرفات نهج البلاغه. عربی.

از شیخ فخرالدین طریحی در گذشته در ۱۰۸۵.
ذریعه ۱۲/۲۱.

۳۰۷ - مصادر نهج البلاغه. عربی.
از سید عبدالزهره حسینی. چاپ دوم آن در چهار جلد در بیروت انجام شده.
ذریعه ۹۷/۲۱.

۳۰۸ - مصادر نهج البلاغه. عربی.
از سید هبة الدین شهرستانی.
مصادر نهج البلاغه سید عبدالزهره ۲۵۹/۱.

۳۰۹ - مصباح الانوار فی شرح نهج البلاغه
از سید عبدالحسین حسینی آل کمونه در گذشته ۱۳۳۶.
الفدیر ۱۹۲/۴ - مصادر نهج البلاغه ۲۵۲/۱.

۳۱۰ - مصباح الانوار
شرح نهج البلاغه است از نظام الدین احمد گیلانی از دانشمندان سده یازدهم.
ذریعه ۱۵۱/۱۴.

۳۱۱ - مصباح البلاغه فی مشکاة الصیافة. عربی.
مستدرک نهج البلاغه است از سید محمد حسن میرجهانی. در دو جلد چاپ شده
است.

۳۱۲ - مصباح السالکین. عربی.
شرح نهج البلاغه از ابن میثم بحرانی متوفای ۶۷۹-۶۹۹ دوبار در تهران چاپ
شده است.

ذریعه ۱۴۹/۱۴ و ۱۱۰/۲۱.

۳۱۳ - مع الامام علی (ع) من خلال نهج البلاغه. عربی.

از خلیل هندای. در بیروت چاپ شده است.

مصادر نهج البلاغه ۲۶۳/۱.

۳۱۴ - مع الامام علی (ع) فی عهده مالک الاشر. عربی.

از شیخ محمد باقر ناصری. در سال ۱۳۹۳ در بیروت چاپ شده است.

مصادر نهج البلاغه ۴۲۹/۳.

۳۱۵ - معارج نهج البلاغه

از فرید خراسان ابی الحسن علی بن ابی القاسم زید بیهقی در گذشته ۵۶۵. نسخه

آن در کتابخانه آستان قدس رضوی موجود است.

ذریعه ۱۳۷/۱۴ و ۱۸۴/۲۱ و ۱۲۱/۲۲.

۳۱۶ - المعارج فی شرح نهج البلاغه. عربی.

از قطب الدین راوندی در گذشته ۵۷۳ و گویا در مستدرک ۵۱۳/۳ همین کتاب

بنام المعراج یاد شده است.

ذریعه ۱۲۶/۱۴ و ۱۴۳ و ۱۷۸/۲۱.

۳۱۷ - مقتبس السیاسة. عربی.

شرح عهد مالک اشر است. از شیخ محمد عبده یا احمد محمد کاتب

مکتب الازهر. در سال ۱۳۱۷ در مصر چاپ شده.

ذریعه ۱۵۹/۱۴ - مصادر نهج البلاغه ۴۲۸/۳.

۳۱۸ - مقدمه نهج البلاغه. اردو.

در هند چاپ شده است.

۳۱۹ - ملحق نهج البلاغه. عربی.

از احمد بن یحیی بن احمد ناهه. نسخه آن مورخ ۷۲۹ در کتابخانه آستان قدس رضوی موجود است.
مصادر نهج البلاغه ۲۶۷/۱.

۳۲۰ - منتخب نهج البلاغه. عربی.

نسخه بی‌تاریخ آن در کتابخانه ملی فارس موجود است.
فهرست کتابخانه ملی فارس ۳۹/۲.

۳۲۱ - منتخب نهج البلاغه - ترجمه منتخب نهج البلاغه

ترجمه به نثر و نظم از احمد علی بابائی چاپ ۱۳۵۱
کتاب شناسی ملی ایران پائیز ۱۳۵۱ ص ۱۸.

۳۲۲ - منتخب نهج البلاغه = مواظ اهل الاسلام. عربی.

از سید حسین عرب باغی در گذشته ۱۳۶۹ در سال ۱۳۵۳ چاپ شده است.
ذریعه ۱۱۳/۱۴ و ۴۴۲/۲۲ و ۲۲۵/۲۳ - نقباء البشر ۶۶۴/۲ - فهرست مشار
۹۳۲.

۳۲۳ - منشور الادب الالهی = منشور الادب الاهی. فارسی.

شرح وصیت امام (ع) به فرزندش امام حسن (نامه ۳۱ نهج البلاغه) از ملامحمد صالح روغنی از دانشمندان سده یازدهم.
ذریعه ۱۲۹/۱۴ و ۱۵/۲۳ و ۴۶.

۳۲۴ - منهاج البراعة فی شرح نهج البلاغه. عربی.

شرح دیگری است از قطب‌الدین راوندی متوفای ۵۷۳ تاریخ تألیف ۵۵۶.
ذریعه ۱۲۶/۱۴ و ۱۷۸/۲۱ و ۱۵۷/۲۳.

۳۲۵ - منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه. عربی.
از سید جنیب‌البن محمد هاشم خوئی متوفای ۱۳۲۴ دو بار چاپ شده است.
ذریعه ۱۴۵/۴ و ۱۲۲/۱۴ و ۱۵۷/۲۳ - نقباء البشر ۳۶۲/۱.

۳۲۶ - منهاج البراعة فی شرح نهج البلاغه. عربی.
متمم منهاج البراعه خوئی است از حسن حسن‌زاده آملی در پنج جلد چاپ شده
است.

۳۲۷ - منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه. عربی.
متمم دوم منهاج البراعه خوئی است از محمد باقر کمره‌ای در دو جلد چاپ شده.

۳۲۸ - منهاج الولاية من کتاب نهج البلاغه. فارسی.
شرح نهج البلاغه است از ملا عبدالباقی صوفی تبریزی خطاط مستخلص به
دانشمند متوفای ۱۰۳۹. نسخه آن در کتابخانه آستان قدس رضوی موجود است.
ذریعه ۱۳۰/۱۴ و ۱۷۹/۲۳ و ۱۲۳/۹ و ۶۸۲ - فهرست مجلس ۱۵/۶.

۳۲۹ - منهاج الفصاحة فی شرح نهج البلاغه. فارسی.
از کمال‌الدین حسین بن خواجه شرف‌الدین عبدالحق اردبیلی الهی متوفای
۹۵۰. نسخه آن در کتابخانه سید نصراله تقوی بوده است.
ذریعه ۱۴۵/۴ و ۹۲/۹ و ۱۲۵/۱۴ و ۱۹۵/۲۳.

۳۳۰ - منهج المعرفة والهداية. فارسی.
شرح نهج البلاغه است. از سید صدرالدین بن محمد باقر موسوی دزفولی متوفای

۱۲۵۶. نسخه آن در شوشتر نزد شیخ مهدی شرف‌الدین بوده است.
ذریعه ۱۴۵/۴ و ۶۰۲/۹ و ۱۲۹/۱۴ و ۱۹۸/۲۳ - الکرام البررة ص ۶۶۷.

۳۳۱ - المواهب الالهية فى شرح نهج البلاغه
از سيد افصح الدين محمد شیرازی (سده نهم).
ذریعه ۴۵۵/۳ و ۲۳۸/۲۳ - مقدمه صحیفه سجادیه ص ۲۲.

۳۳۲ - نخبة الشرحین. عربی.
مستخرج از شرح ابن ابی الحديد و شرح ابن میثم است از سيد عبدالله شبر
در گذشته ۱۲۴۱ تاریخ تألیف ۱۲۴۱.
ذریعه ۱۳۴/۱۴ و ۹۶/۲۴.

۳۳۳ - نصایح الملوك و آداب السلوك. فارسی.
شرح عهد مالک اشتر است از ابوالحسن شریف عاملی فتونی در گذشته ۱۱۳۸.
دو نسخه آن در فهرست منزوی یاد شده است.
ذریعه ۳۷۳/۱۳ و ۱۱۳/۱۴ و ۱۷۱/۲۴ - فهرست منزوی ۱۷۰۴/۲.

۳۳۴ - نظم عهد مالک. ترکی.
از جلال‌الدین محمد در ۱۳۰۴ در ترکیه چاپ شده است.
ذریعه ۱۴۶/۱۴ و ۲۱۷/۲۴ - مصادر نهج البلاغه ۴۳۰/۳.

۳۳۵ - نظم نهج البلاغه. فارسی.
در یکی از کتابخانه‌های بمبئی نسخه آن دیده شده است.
ذریعه ۱۴۶/۴ و ۱۱۷/۱۴ و ۲۳۱/۲۴.

۳۳۶ - نظم وصایا امیرالمؤمنین. فارسی.

از جهانگیر خان ضیائی مرندی تاریخ نظم: ۱۳۲۹ و در همان سال در ترکیه چاپ شده است.

ذریعه ۹۹/۴ و ۶۳۳/۹ و ۲۷۳/۱۲ و ۲۱۷/۲۴ و ۲۳۲.

۳۳۷ - نظم الوصیه. فارسی.

ترجمه نامه ۳۱ نهج البلاغه است به نظم از سید حسین بن ابراهیم قزوینی متوفای ۱۲۰۸ و در ترکیه چاپ شده.

مصادر نهج البلاغه ۳۱۲/۳.

۳۳۸ - نغمه الهی. فارسی.

شرح خطبه اهام است به نظم از مهدی الهی قمشه‌ای و چاپ شده است. ذریعه ۲۰۷/۷ و ۲۲۶/۱۳ و ۱۴۸/۱۴ و ۲۱۱/۲۴ و ۲۳۶.

۳۳۹ - نغمه الهی گجراتی

شرح خطبه همام است. در هند چاپ شده است. ذریعه ۲۲۶/۱۳.

۳۴۰ - النفائس فی شرح نهج البلاغه

مؤلف آن از دانشمندان سده هفتم یا بیشتر است و نسخه آن در کتابخانه آستان قدس رضوی است. ذریعه ۱۵۷/۱۴.

۳۴۱ - نور الیقین

شرح و ترجمه خطبه همام است از حسین شفیعی که در سال ۱۳۷۲ چاپ شده. ذریعه ۳۸۹/۲۴.

۳۴۲ - نهج البلاغه چیست. فارسی.

ترجمه ماهو نهج البلاغه شهرستانی است از ضیاء الدین بن یوسف شیرازی چاپ شده است.
ذریعه ۴۱۴/۲۴.

۳۴۳ - نهج البلاغه چیست. فارسی.

ترجمه ماهو نهج البلاغه شهرستانی است از سیدعباس میرزاده اهری. در سال ۱۳۴۶ چاپ شده است

۳۴۴ - نهج البلاغه لمن؟ عربی.

از شیخ محمدحسن آل یسن. چاپ چهارم آن در سال ۱۳۹۸ ق انجام شده است.

۳۴۵ - نهج البلاغه فی معارفه و فتونه = شرح نهج البلاغه. عربی.

از شیخ محمد کرمی. دو جلد آن در سال ۱۳۸۷ و ۱۳۹۱ چاپ شده است.

۳۴۶ - نهج البلاغه منظوم. فارسی.

از محمدعلی انصاری قمی. چاپ شده است.

ذریعه ۱۰۸/۹ و ۱۰۰۰ و ۱۳۷/۱۴ و ۴۱۴/۲۴.

۳۴۷ - نهج البلاغه و جنگ. فارسی.

از میرزا خلیل کمره‌ای چاپ تهران. شاید از مجلدات دائرة المعارف علوی باشد
فهرست مشار ۳۳۳۱/۲

۳۴۸ - نهج البلاغه و خلقت. فارسی.

از میرزا خلیل کمره‌ای. چاپ تهران. شاید از مجلدات دائرة المعارف علوی باشد.

۳۴۹ - نهج السعاده في مستدرک نهج البلاغه. عربی.
از شیخ محمد باقر محمودی. هشت جلد آن چاپ شده است.
ذریعه ۴۲۰/۲۴.

۳۵۰ - نهج الفصاحة = مستدرک نهج البلاغه
از سید کاظم کفائی.
ذریعه ۴۲۳/۲۴.

۳۵۱ - نهج التقویم = مستدرک نهج البلاغه
از خلف بن عبدالمطلب مشعشی حویزی از دانشمندان سده یازدهم.
ذریعه ۴۲۳/۲۴.

۳۵۲ - نیرنگ فصاحت. اردو.
ترجمه و شرح نهج البلاغه است از ذاکر حسین اختر دهلوی به زبان اردو
ذریعه ۱۲۶/۱۴ و ۴۳۵/۲۴.

۳۵۳ - نیروزیه. فارسی.
ترجمه برخی از کلمات قصار علی علیه السلام. از صدرالافاضل دانش متوفای
۱۳۵۰ ق.

فهرست منزوی ص ۱۷۱۱.

۳۵۴ - هکذا تحدّث ابوتراب. عربی.
از محمد حسین علیوی.
مصادر نهج البلاغه ۲۶۵/۱.

۳۵۵ - هذا هو الحق

کتابی است در اثبات انتساب نهج البلاغه به امام علی (ع). از شیخ طه یاسین
هنداوی نزیل اهواز.
ذریعه ۱۴/۱۴۴.

۳۵۶ - هدايات الحسام. فارسی.

شرح عهد مالک اشتر است از میرزا محمد حسین بن علینقی همدانی. تاریخ
تألیف ۱۳۰۸.
ذریعه ۱۳/۳۷۵ و ۱۴/۱۲۵ و ۲۵/۱۶۳.

۳۵۷ - هدية الامم. فارسی.

شرحی است بر وصیت امام علی (ع) به فرزندش امام حسن (نامه ۳۱) از حاج
محمد صادق معروف به غازی تاریخ تألیف ۱۳۲۷ و در همان سال چاپ شده است.
ذریعه ۱۳/۲۲۵ و ۱۴/۱۲۸ و ۲۵/۲۰۶.

وصیت امیر مؤمنان به امام حسن. فارسی.

از جواد فاضل در گذشته ۱۳۴۰ شمسی. در ۴۰ صفحه در تهران چاپ شده است.
فهرست مشار ۲/۳۳۶۶.

۳۵۹ - وصیت نامه علی (ع) به پسرش. فارسی.

در فهرست منزوی ص ۳۳۰۲ یاد شده است.

۳۶۰ - کاخ دلاویز. فارسی^۱

از سید علی اکبر برقی درباره سید رضی و نهج البلاغه در ۱۳۱۸ ش در ۱۳۵
صفحه چاپ شده است.

فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه ۲/۳۱۰ - فهرست مشار ۲/۲۵۸۱.

۱ - در اینجا کتابهایی که درباره سید رضی مؤلف نهج البلاغه نوشته شده یاد میشود. زیرا به احتمال

۳۶۱ - مستدرک کاخ دلاویز برقی. داری.

از آقای نجفی مرعشی. در مجله ارمغان چاپ شده.
فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه ۳۱۰/۲.

۳۶۲ - الشریف الرضی. عربی.

از شیخ محمد رضا آل کاشف الغطاء. در سال ۱۳۶۰ در بغداد چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۷۸/۱.

۳۶۳ - عبقرية الشریف الرضی. عربی.

از دکتر زکی مبارک. چاپ سوم آن در بیروت انجام شده.
مصادر نهج البلاغه ۲۷۸/۱.

۳۶۴ - الشریف الرضی. عربی.

از دکتر حسینعلی محفوظ در ۲۵۰ صفحه در بیروت چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۷۸/۱.

۳۶۵ - ترجمه الشریف الرضی. عربی.

از محمد هادی امینی.
الفدیر ۱۸۳/۴.

۳۶۶ - من وحی الشریف الرضی. عربی.

از شیخ قاسم محبی الدین.
مصادر نهج البلاغه ۲۷۸/۱ به نقل از ذریعه.

۳۶۷ - حياة الشریف الرضی. عربی.

→ قوی در این کتابها یا برخی از آنها درباره نهج البلاغه بحث شده است.

از شیخ عبدالحسین حلّی در مقدمه حقائق التأویل سید رضی چاپ شده است.

۳۶۸ - الشریف الرضی. عربی.

از دکتر احسان عباس در سال ۱۹۵۹ میلادی در بیروت چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۷۹/۱.

۳۶۹ - الشریف الرضی. عربی.

از استاد طاهر کیالی. در ۱۹۴۱ چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۷۹/۱.

۳۷۰ - الشریف الرضی. عربی.

از نویسنده مشهور سوری. استاد ادیب تقی در ۳۷۴ صفحه چاپ شده است.
مصادر نهج البلاغه ۲۷۹/۱.

پایان

هفدهم رمضان ۱۴۰۰

هشتم مرداد ۱۳۵۹

مآخذ این فهرست

- ۱ - مستدرک حاجی نوری. جلد سوم
  - ۲ - وقایع الایام خیابانی. جلد صیام
  - ۳ - ماهو نهج البلاغه شهرستانی
  - ۴ - نهج البلاغه چیست ابن یوسف
  - ۵ - فهرست کتابهای خطی مدرسه سپهسالار. جلد دوم
  - ۶ - فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه جلد دوم
  - ۷ - الغدير جلد چهارم
  - ۸ - مصادر نهج البلاغه سيد عبدالزهره
  - ۹ - الذریعه الى تصانيف الشيعة دوره
  - ۱۰ - اعيان الشيعة عاملی جلد چهل و یک
- و کتابهای دیگری که در ذیل معرفی کتابها یاد شده است.